

KALENDARIUM WYDARZEŃ MIĘDZYNARODOWYCH 2004 ROKU

SPRAWY EUROPEJSKIE

1 stycznia – Przewodnictwo w UE objęła Irlandia.

16 stycznia – Bez rezultatu zakończyło się pierwsze od 2 lat spotkanie szefów dyplomacji państw Trójkąta Weimarskiego w Berlinie, poświęcone traktatowi konstytucyjnemu UE.

26–27 stycznia – W Waszyngtonie prezydenci Polski – Aleksander Kwaśniewski i USA – George W. Bush rozmawiali o sytuacji w Iraku oraz stosunkach dwustronnych, nie dochodząc do porozumienia w sprawie wiz dla polskich obywateli. Na spotkaniu ustalono przekazanie w 2005 r. Polsce 6 samolotów transportowych typu Hercules.

28 stycznia – Kierowana przez lorda Huttona specjalna komisja do zbadania okoliczności śmierci rządowego eksperta w dziedzinie broni biologicznej Davida Kelly’ego przyjęła raport oczyszczający rząd Wielkiej Brytanii i premiera Tony’ego Blaira z oskarżeń o odpowiedzialność za samobójstwo Kelly’ego oraz krytykujący sposób przedstawienia tej sprawy, podobnie jak kwestii zasadności decyzji o ataku na Irak w marcu 2003 r., przez telewizję BBC. Po publikacji raportu prezes BBC Gavin Davies złożył dymisję.

5 lutego – Sąd w Hamburgu uniewinnił z braku dowodów (m.in. w wyniku odmowy przekazania części materiałów operacyjnych przez służby USA) podejrzanego o udział w planowaniu zamachów z 11 września 2001 r. Marokańczyka Abdulganiego Mzudiego.

6 lutego – Kanclerz Niemiec Gerhard Schröder zrezygnował z przewodnictwa SPD.

10 lutego – Zgromadzenie Narodowe Francji, głosami 494 na 577 deputowanych, przyjęło ustawę o laickim charakterze państwa, zakazującą m.in. używania w szkołach i innych miejscach publicznych ostentacyjnych symboli religijnych.

11 lutego – Naczelna prokurator Międzynarodowego Trybunału ds. Zbrodni Wojennych w byłej Jugosławii oskarżyła Serbię o udzielanie schronienia byłym przywódcom bośniackich Serbów Radovanowi Karadžićowi i Ratko Mladiciowi oraz ogłosiła zamrożenie współpracy Trybunału z rządem Serbii i Czarnogóry.

18 lutego – W Berlinie przywódcy Francji – Jacques Chirac, Wielkiej Brytanii – Tony Blair i Niemiec – Gerhard Schröder rozmawiali o sposobach zwiększenia wzrostu gospodarczego UE (m.in. proponując utworzenie stanowiska wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej do spraw realizacji Strategii Lizbońskiej) oraz uzgodnili utworzenie wspólnej grupy bojowej w ramach sił szybkiego reagowania (RRF) UE. Spotkanie berlińskie, jako świadczące o dążeniu jego uczestników do stworzenia „wewnętrznego kierownictwa” w ramach UE, skrytykowały rządy kilku innych członków Unii, zwłaszcza Włoch.

19 lutego – Litewski Sejm przyjął raport specjalnej komisji śledczej potwierdzający wszystkie zarzuty wysuwane przeciw prezydentowi kraju Rolandasowi Paksasowi, w tym o złamanie konstytucji i związki z organizacjami przestępczymi.

20–27 lutego – We wschodniej Słowacji w reakcji na obniżenie zasiłków dla bezrobotnych doszło do zamieszek, starć z policją i rabowania sklepów przez miejscowych Romów.

22–27 lutego – Prezydent Aleksander Kwaśniewski złożył wizyty w Singapurze, Indonezji i Tajlandii, gdzie z miejscowymi przywódcami rozmawiał głównie o współpracy gospodarczej, zwłaszcza w dziedzinie obronności.

26 lutego – W katastrofie lotniczej nad miastem Stolac w Bośni i Hercegowinie zginął prezydent Macedonii Boris Trajkovski.

27 lutego – W Waszyngtonie prezydent USA George W. Bush i kanclerz Niemiec Gerhard Schröder, zapowiadając zakończenie „sporów przeszłości”, przyjęli deklarację *O niemiecko-amerykańskim sojuszu na XXI wiek* i rozmawiali o sytuacji w Iraku oraz stosunkach gospodarczych USA–UE.

4 marca – W Warszawie sekretarz generalny NATO Jaap de Hoop Scheffer rozmawiał z premierem Polski Leszkiem Millerem o spójności Sojuszu i zaangażowaniu NATO w Afganistanie i Iraku.

7 marca – Zwycięzcą wyborów do parlamentu Grecji została konserwatywna Nowa Demokracja (ND – 45,4% głosów, 165 na 300 miejsc) przed rządzącą partią socjalistyczną PASOK (40,5%, 117). Nowym szefem rządu został Kostas Karamanlis (ND).

8, 12 marca – W zamku Koloděje pod Pragą premierzy, a w Koszycach prezydenci państw Grupy Wyszehradzkiej rozmawiali o traktacie konstytucyjnym i przyszłości Grupy po rozszerzeniu UE.

9 marca – W Belgradzie rozpoczął się pierwszy w Serbii proces o zbrodnie wojenne z czasów wojen jugosłowiańskich; 6 osób zostało oskarżonych o mord około 200 więźniów chorwackich w Vukowarze w 1991 r.

11, 14 marca, 2, 3 kwietnia – W zorganizowanych przez powiązane z Al-Ka'idą Brygady Abu Hafs al-Masri 10 równoczesnych zamachach bombowych na pociągi podmiejskie w Madrycie zginęło 199 osób, a rannych zostało ponad 600. Zamachy oraz reakcja rządu Hiszpanii (początkowo oskarżającego baskijską ETA o organizację ataku) wpłynęły na wynik wyborów parlamentarnych, niespodziewanie wygranych przez Partię Socjalistyczną (PSOE – 42,6%, 164 na 350 miejsc) przed rządzącą Partią Ludową (PP – 37,6% głosów, 148 miejsc). Frekwencja wyniosła 77,2%. Nowym premierem został lider PSOE José Luis Zapatero. Próbę kolejnego ataku (na linię kolejową Madryt–Sewilla) udaremniła policja (2 kwietnia), a następnego dnia próba aresztowania w Madrycie podejrzanych o organizację zamachów z 11 marca zakończyła się śmiercią 5 z nich i policjanta.

17 marca – W Kosowie wybuchły kilkudniowe starcia ludności albańskiej z Serbami (wszczęte przez Albańczyków). W ich trakcie zginęło 31, a rannych było ponad 500 osób (głównie narodowości serbskiej). Tysiące Serbów zmuszono do ucieczki, zniszczono ponad 360 domostw oraz 41 cerkwi i monastyrów. W Kosowskiej Mitrovicy i kilku innych miastach Albańczycy zaatakowali też utrzymujące porządek i prowadzące ewakuację ludności serbskiej (m.in. ze stolicy prowincji Prištiny) siły KFOR. W reakcji NATO zwiększyło (o prawie 2000 żołnierzy) siły międzynarodowe w Kosowie, a w Serbii doszło do antyalbańskich demonstracji oraz niszczenia albańskich domów i świątyń (18 marca).

20–24 marca – Prezydent Aleksander Kwaśniewski odwiedził Arabię Saudyjską, Kuwejt, Katar i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Przedmiotem rozmów z miejscowymi władzami była współpraca gospodarcza oraz sytuacja w regionie.

22 marca – W Dublinie premier Macedonii Branko Crvenkovski złożył oficjalny wniosek tego kraju o członkostwo w UE.

23, 24 marca – W rozmowie z kanclerzem Niemiec Gerhardem Schröderem w Warszawie premier Leszek Miller wyraził wolę kompromisu w sprawie traktatu konstytucyjnego, a dzień później w Madrycie na spotkaniach z odchodzącym premierem Hiszpanii – José Marią Aznarem i nowym – José Luisem Zapatero zapewnił o chęci współpracy w tej kwestii z Hiszpanią.

24–31 marca – W Bürgenstock w Szwajcarii, przy udziale przedstawicieli ONZ, delegacje Turcji, Grecji oraz cypryjskich Greków i Turków rozmawiały o zjednoczeniu wyspy. Uzgodniono, iż ostateczną decyzję co do przyjęcia proponowanego przez ONZ plan zjednoczenia podejmą w referendum mieszkańcy Cypru.

25–26 marca – Na spotkaniu 25 przywódców państw UE i krajów przystępujących nie osiągnięto porozumienia, mimo zbliżenia stanowisk, w sprawie traktatu konstytucyjnego. Podczas szczytu przyjęto deklarację o zwalczaniu terroryzmu i powołano Holendra Gijsa de Vriesa na stanowisko koordynatora ds. walki z terroryzmem. Rozmowy szefów rządów obecnych i przyszłych państw UE poprzedziło (19 marca) nadzwyczajne spotkanie ministrów spraw wewnętrznych (w reakcji na zamachy w Madrycie), na którym nie porozumiano się jednak w sprawie złożonej przez część państw propozycji utworzenia wspólnych służb wywiadowczych lub innych nowych instytucji do walki z terroryzmem, uzgadniając jedynie wzmocnienie dotychczasowych mechanizmów współpracy (m.in. europejskiego nakazu aresztowania).

29 marca, 2 kwietnia – Do NATO wstąpiły Rumunia, Bułgaria, Słowacja, Słowenia, Litwa, Łotwa i Estonia. Uroczystości z tej okazji odbyły się wprawdzie w Waszyngtonie (z udziałem przywódców nowych państw członkowskich), a następnie w Brukseli (na spotkaniu szefów dyplomacji 26 państw-członków).

31 marca, 6 kwietnia – Trybunał Konstytucyjny Litwy uznał, iż prezydent Rolandas Paksas kilkakrotnie złamał konstytucję (m.in. przyznając obywatelstwo litewskie rosyjskiemu biznesmenowi Jurijowi Borysowowi). Umożliwiło to zakończenie rozpoczętej przez Sejmas 8 marca, lecz zawieszanej do czasu orzeczenia sądu procedury *impeachmentu* wobec prezydenta. Za jego usunięciem opowiedziało się – w zależności od stawianego Paksasowi zarzutu – 86–89 na 141 posłów (próg ważności decyzji według konstytucji wynosił 85 głosów).

3, 17 kwietnia – Wybory prezydenckie na Słowacji wygrał Ivan Gašparovič (HZD – 59,9% głosów w drugiej turze), pokonując zwycięzcę pierwszej tury (wówczas 32,7%), byłego premiera Vladimira Mečiara (HZDS – 40,1%). Frekwencja wyniosła 47,9% (I tura) i 43,5% (II tura).

14, 28 kwietnia – Zwycięzcą przedterminowych wyborów prezydenckich w Macedonii został premier, lider Socjaldemokratycznego Związku Macedonii (SDSM) Branko Crvenkovski (60,6% głosów w drugiej turze).

17 kwietnia – W Kosowskiej Mitrovicy, w strzelaninie wynikłej w toku sporu o ocenę sytuacji w Iraku, zginęło 3 członków międzynarodowych sił policyjnych UNMIK (dwie Amerykanki i Jordańczyk), a rannych zostało 11.

22 kwietnia, 4, 25 maja – Główna Komisja Wyborcza Litwy zezwoliła byłemu przywódcy kraju Rolandasowi Paksasowi, usuniętemu w wyniku procedury *impeachmentu* za złamanie konstytucji, na udział w przedterminowych wyborach prezydenckich. Litewski Sejmas jednak

zmienił tę decyzję i zakazał byłemu prezydentowi kandydowania, co potwierdziło orzeczenie Sądu Najwyższego z 25 maja.

24 kwietnia – W referendum na temat zjednoczenia Cypru społeczność turecka opowiedziała się za przyjęciem planu ONZ (65% głosów za), lecz odrzucili go cypryjscy Grecy (75,8% głosów przeciw).

25 kwietnia – Prezydentem Austrii został socjaldemokrata Heine Fischer (SPÖ), który uzyskał 52,4% głosów i pokonał minister spraw zagranicznych Benitę Ferrero-Waldner (47,6%). Frekwencja wyniosła 70,7%.

27 kwietnia – W Brukseli przedstawiciele UE i Rosji zgodzili się w sprawie rozszerzenia od 1 maja porozumienia o współpracy gospodarczej UE–Rosja na nowych członków Unii.

28–30 kwietnia – W Warszawie odbył się Europejski Szczyt Ekonomiczny, poświęcony rozwojowi Europy po rozszerzeniu UE.

30 kwietnia, 31 sierpnia – Władze Macedonii oskarżyły byłego ministra spraw wewnętrznych Ljube Boškosskiego o wydanie w marcu 2002 r. rozkazu zamordowania 7 uchodźców z Azji Południowej, fałszywie oskarżonych o terroryzm. Poszukiwanego listem gończym Boškosskiego ujęto 31 sierpnia w Chorwacji.

1 maja – Do Unii Europejskiej przystąpiły Polska, Czechy, Słowacja, Słowenia, Litwa, Łotwa, Estonia, Węgry, Cypr i Malta. Główna ceremonia z tej okazji odbyła się w Dublinie, podczas spotkania przywódców państw poszerzonej UE.

4 maja – W Belgradzie Milorad Luković, główny organizator zamachu na premiera Serbii Zorana Đinđića (12 marca 2003 r.), oddał się w ręce policji.

7–8 maja – Podczas pierwszej od 16 lat wizyty w Grecji premier Turcji Recep Tayyip Erdogan rozmawiał w Atenach z szefem rządu Grecji Kostasem Karamanlisem o poprawie stosunków dwustronnych.

12 maja – W Brukseli ogłoszono projekt Europejskiej Polityki Sąsiedztwa UE, określającej zasady współpracy z krajami sąsiadującymi z Unią i przewidującej m.in. pomoc ekonomiczną i technologiczną dla państw WNP i basenu Morza Śródziemnego (pod warunkiem spełnienia przez nie standardów demokratycznych i walki z terroryzmem). Ze współpracy, jako kraj niedemokratyczny, wyłączone Białoruś.

12 maja – W czeskim Kromieryżu premierzy państw Grupy Wyszehradzkiej podpisali nową – zastępującą dokument z 1991 r. – deklarację o współpracy w ramach Grupy po wstąpieniu do UE. Polska przejęła przewodnictwo Grupy.

17–18 maja – W Brukseli szefowie dyplomacji państw UE uzgodnili powołanie do 2007 r. dziesięciu 1500-osobowych grup bojowych w ramach sił szybkiego reagowania Unii oraz utworzenie Europejskiej Agencji Obrony (ostateczną decyzję w tej sprawie podejmując 14 czerwca), nie doszli jednak, podobnie jak na kolejnym spotkaniu (24 maja), do porozumienia w sprawie traktatu konstytucyjnego. Zdecydowali również o zainicjowaniu Strategicznego Partnerstwa z Państwami Basenu Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu.

23 maja – Zgromadzenie Narodowe RFN wybrało Horsta Köhlera na prezydenta kraju.

24 maja – Podczas pierwszej od 1991 r. wizyty w Chorwacji prezydent Serbii i Czarnogóry Svetozar Marović rozmawiał w Zagrzebiu o sytuacji na Bałkanach, kwestiach granicznych i współpracy dwustronnej.

27 maja – W rumuńskiej Mamai na szczycie Inicjatywy Środkowoeuropejskiej prezydenci 17 państw (w tym 7 członków UE) rozmawiali o możliwościach dalszego rozszerzenia Unii o państwa regionu.

28 maja – 1 czerwca – W Bratysławie odbyła się sesja Zgromadzenia Parlamentarnego NATO, poświęcona głównie roli Sojuszu w Iraku i Afganistanie. Dzień przed rozpoczęciem prac policja rozbroiła bombę podłożoną w pobliżu miejsca obrad.

29 maja – Ludowy Kongres Kurdystanu (Kongra-Gel), kontynuator Partii Pracujących Kurdystanu (PKK), ogłosił zakończenie jednostronnego zawieszenia broni w konflikcie z rządem centralnym Turcji.

1 czerwca – W Krakowie, z udziałem delegacji z 62 krajów oraz obserwatorów z NATO i UE, odbyło się spotkanie uczestników Inicjatywy przeciwko Proliferacji Broni Masowego Rażenia (PSI), zainicjowanej przez prezydenta USA George'a W. Busha podczas pobytu w tym mieście w 2003 r.

6 czerwca – W uroczystościach w Arramanches z okazji 60. rocznicy lądowania w Normandii udział wzięli przywódcy 16 krajów, w tym prezydent USA George W. Bush, który dzień wcześniej spotkał się z prezydentem Francji Jacques'em Chirakiem.

8–10 czerwca – Przywódca ChRL Hu Jintao złożył pierwszą w historii wizytę w Polsce, podczas której rozmawiał w Warszawie z polskim prezydentem i premierem o problemach bezpieczeństwa międzynarodowego i współpracy gospodarczej.

11–13 czerwca – W 25 krajach UE odbyły się wybory do Parlamentu Europejskiego. Przy frekwencji wynoszącej średnio 44,2% (najniższej na Słowacji – 17% i w Polsce – 20,9%) w 23 na 25 państw wygrały partie opozycyjne. Łącznie najwięcej mandatów uzyskały ugrupowania z frakcji partii ludowych (276) i socjalistów (200).

13, 27 czerwca – Zwycięzcą przyspieszonych wyborów prezydenckich na Litwie został były prezydent Valdas Adamkus (52,4% w drugiej turze), który pokonał Kazimierę Prunskienę (47,6%).

13, 27 czerwca – W wyborach prezydenckich w Serbii zwyciężył Boris Tadić z Partii Demokratycznej (53,7% głosów w drugiej turze), pokonując radykała Tomislava Nikolicia (45%). Frekwencja wyniosła 48,7%.

17–18 czerwca – Na spotkaniu przywódców 25 państw UE w Brukseli przyjęto traktat konstytucyjny, przewidujący m.in. podejmowanie decyzji w Radzie UE od 1 listopada 2009 r. większością 55% członków plus jedno państwo zamieszkałych przez co najmniej 65% ludności UE oraz utrzymujący do 2014 r. zasadę „jeden kraj – jeden komisarz” w Komisji Europejskiej.

26 czerwca – Na zamku Dromoland koło Shannon w Irlandii odbył się szczyt UE–USA. Rozmawiano o sytuacji w Iraku (podkreślając we wspólnym oświadczeniu rolę ONZ i wyborów powszechnych w procesie stabilizacyjnym) i Sudanie, irańskim programie nuklearnym oraz o integracji europejskich i amerykańskich systemów nawigacji satelitarnej.

28–29 czerwca – W Stambule odbył się szczyt NATO, na którym zdecydowano o wzmocnieniu sił Sojuszu w Afganistanie oraz pomocy w szkoleniu wojsk irackich. Rozmawiano też o reformach podnoszących zdolności sił zbrojnych członków oraz o współpracy z państwami trzecimi (m.in. Rosją i krajami Bliskiego Wschodu) w walce z terroryzmem. Szczytowi towarzyszyły demonstracje przeciwników polityki USA wobec Bliskiego Wschodu, a 4 dni przed spotkaniem, w zamachach dokonanych przez marksistowską grupę terrorystyczną w Stambule i Ankarze, zginęły 4 osoby.

29 czerwca, 22 lipca – Po długotrwałych sporach (m.in. podczas spotkania z 17–18 czerwca), na nadzwyczajnym szczycie UE w Brukseli nominowano Portugalczyka José Manuela Durao Barroso na nowego przewodniczącego Komisji Europejskiej. Wybrano również sekretarza generalnego Rady UE – został nim Hiszpan Javier Solana. Parlament Europejski zaakceptował kandydaturę Barroso 22 lipca.

30 czerwca – Wysoki Przedstawiciel wspólnoty międzynarodowej w Bośni i Hercegowinie Paddy Ashdown zdymisjonował za opieszałość w poszukiwaniu zbrodniarzy wojennych 60 wyższych urzędników Republiki Serbskiej w Bośni i Hercegowinie, w tym przewodniczącego parlamentu i ministra spraw wewnętrznych.

1 lipca – Holandia objęła przewodnictwo w UE.

8 lipca – W Hadze odbył się szczyt UE–Ukraina. Nie podjęto żadnych decyzji dotyczących ewentualnego członkostwa Ukrainy, a reprezentujący Unię premier Holandii Jan Peter Balkenende podkreślił konieczność utrzymania przez Ukrainę standardów demokratycznych oraz zapowiedział uznanie gospodarki ukraińskiej za rynkową po spełnieniu odpowiednich warunków.

13 lipca – Europejski Trybunał Sprawiedliwości orzekł, iż Rada Ministrów Finansów UE przekroczyła swe kompetencje, decydując w listopadzie 2003 r. o zawieszeniu procedury karnej wobec Niemiec i Francji za złamanie dyscypliny budżetowej.

7 sierpnia – Prezydenci Polski – Aleksander Kwaśniewski i Litwy – Valdas Adamkus rozmawiali w Gdańsku o stanie stosunków dwustronnych. Była to pierwsza zagraniczna podróż litewskiego przywódcy od objęcia urzędu.

10 sierpnia – W Waszyngtonie polski premier Marek Belka omówił z prezydentem USA George'em W. Bushem stan stosunków dwustronnych (m.in. kwestie wiz dla obywateli polskich i offsetu wiążącego się z zakupem przez Polskę samolotów wielozadaniowych F-16) oraz przebieg misji w Iraku. Szef polskiego rządu spotkał się też z sekretarzem obrony Donaldem Rumsfeldem.

10 sierpnia – Dowództwo Eurokorpusu przejęło kierownictwo operacji NATO (ISAF) w Afganistanie.

8, 14 września – Polski parlament przyjął uchwałę nakazującą rządowi starania o uzyskanie od Niemiec reparacji wojennych. Rząd odmówił (14 września), a uchwałę krytycznie przyjęto w Niemczech.

13–14 września – W Warszawie prezydenci Polski – Aleksander Kwaśniewski i Iraku – Ghazi Maszal Adżil al-Jawar rozmawiali o sytuacji w Iraku i współpracy gospodarczej.

22 września – W Warszawie premierzy Polski – Marek Belka i Czech – Stanislav Gross (dla którego była to pierwsza wizyta zagraniczna od objęcia urzędu) rozmawiali o stosunkach dwustronnych oraz współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej i UE.

22–23 września – Po zatrzymaniu przez chorwacką straż graniczną 12 polityków słoweńskich w leżącym przy nieuznawanej przez Słowenię granicy mieście Radgonja władze Słowenii zagroziły cofnięciem swego poparcia dla członkostwa Chorwacji w UE.

27 września – W Berlinie szefowie rządów Polski – Marek Belka i Niemiec – Gerhard Schröder uzgodnili powołanie koordynatorów do spraw stosunków wzajemnych oraz utworzenie polsko-niemieckiego zespołu prawników do spraw roszczeń odszkodowawczych obywateli Niemiec wobec Polski i niemieckich reparacji wojennych dla Polski.

28 września – W Moskwie prezydenci Polski – Aleksander Kwaśniewski i Rosji – Władimir Putin rozmawiali o stanie stosunków dwustronnych, ale nie podpisali zapowiadanej umowy o współpracy gospodarczej.

3 października – Wybory do parlamentu Słowenii wygrała opozycyjna centroprawicowa Słoweńska Partia Demokratyczna (29,1% głosów, 29 na 90 mandatów) przed rządzącą centrolewicową Liberalną Demokracją (22,8%, 23).

4 października – W Paryżu prezydenci Polski – Aleksander Kwaśniewski i Francji – Jacques Chirac rozmawiali o poprawie stosunków dwustronnych, uzgadniając – na wniosek Francji – organizację regularnych konsultacji dwustronnych na najwyższym szczeblu (na wzór analogicznych spotkań francusko-niemieckich i francusko-brytyjskich).

6 października – Komisja Europejska przedstawiła raport zalecający Radzie UE podjęcie negocjacji akcesyjnych z Turcją, warunkując jednak ich prowadzenie poszanowaniem zasad demokracji i praw człowieka. Komisarz ds. rozszerzenia Günter Verheugen stwierdził, iż Bułgaria i Rumunia będą gotowe do członkostwa w 2007 r.

8 października – W Paryżu dokonano zamachu na ambasadę Indonezji. Rannych było 9 osób. Do zamachu przyznała się nieznana grupa Francuski Islamski Front Zbrojny.

10, 24 października – W wyborach do parlamentu Litwy zwyciężyła populistyczna Partia Pracy milionera pochodzenia rosyjskiego Wiktora Uspaskicha (39 na 141 posłów) przed rządzącą koalicją socjaldemokratów i socjalliberałów (31 miejsc). Premierem pozostał Algirdas Brazauskas.

11–27 października, 18 listopada – Komisja Swobód Obywatelskich Parlamentu Europejskiego odrzuciła, ze względu na jego wypowiedzi na temat homoseksualizmu i miejsca kobiet w rodzinie, kandydaturę Włocha Rocco Buttiglione na stanowisko komisarza spraw wewnętrznych i sprawiedliwości. Ze względu na opór Parlamentu (także wobec 4 innych kandydatur) przewodniczący Komisji José Manuel Durao Barroso poprosił o przedłużenie czasu na przedstawienie nowej listy (27 października). Zmodyfikowany skład Komisji Europejskiej Parlament zaakceptował 18 listopada.

23 października – W wyborach do parlamentu Kosowa zwyciężyła umiarkowana Demokratyczna Liga Kosowa prezydenta Ibrahima Rugovy (45,4%, 47 na 120 mandatów). Kosowscy Serbowie zbojkotowali głosowanie.

29 października – Przywódcy 25 państw UE podpisali na Kapitolu w Rzymie (w miejscu, gdzie w 1957 r. podpisano Traktaty Rzymskie) traktat konstytucyjny.

2 listopada – W Amsterdamie obywatel Holandii pochodzenia marokańskiego (podejrzewany o kontakty z grupami terrorystycznymi) zastrzelił reżysera Theo van Gogha, autora filmu dokumentalnego o sytuacji kobiet w społecznościach holenderskich muzułmanów. Morderstwo wywołało antymuzułmańskie demonstracje (m.in. 8 listopada podłożono bombę w muzułmańskiej szkole w Eindhoven, wcześniej zdemastowano i podpalono kilka meczetów).

4 listopada – W Krakowie szefowie rządów Polski – Marek Belka i Niemiec – Gerhard Schröder ogłosili wspólne stanowisko, uznające za bezprawne żądania niemieckich wypędzonych rekompensat od Polski oraz polskie roszczenia reparacji wojennych od Niemiec. Wyznaczyli też Gesine Schwan i Irenę Lipowicz na koordynatorów do spraw stosunków wzajemnych oraz omówili kwestie rozwoju UE i reformy ONZ.

4–5 listopada – W Brukseli przywódcy 25 państw UE rozmawiali o realizacji Strategii Lizbońskiej, wyborach prezydenckich w USA, sytuacji w Iraku oraz na Ukrainie, a także omówili problemy bezpieczeństwa wewnętrznego oraz polityki imigracyjnej i azylowej.

5–6, 12–13 listopada – W uzupełniających wyborach do senatu Republiki Czeskiej, przy rekordowo niskiej frekwencji (18,5%), zwyciężyła opozycyjna obywatelska Partia Demokratyczna (ODS – 18 na 27 miejsc).

7 listopada – W Macedonii odbyło się referendum na temat zachowania podziału administracyjnego kraju. W efekcie bojkotu głosowania, do czego wzywały władze centralne, frekwencja wyniosła 26,5%, co spowodowało nieważność referendum i umożliwiło wejście w życie reformy administracji poszerzającej prawa macedońskich Albańczyków.

11 listopada, 20 grudnia – Parlament Litwy, a następnie Węgier, ratyfikował traktat konstytucyjny.

15 listopada – Przed Międzynarodowym Trybunałem ds. Zbrodni w byłej Jugosławii rozpoczęto pierwszy w historii proces Albańczyków z Kosowa, oskarżonych o dokonanie zbrodni wojennych na ludności serbskiej.

22 listopada – W Paryżu z udziałem premierów Polski – Marka Belki i Francji – Jean-Pierre’a Raffarina odbyły się pierwsze polsko-francuskie konsultacje międzyrządowe, poświęcone głównie kwestiom unijnym i otwarciu francuskiego rynku pracy.

22 listopada – W Brukseli ministrowie obrony państw UE uzgodnili utworzenie do 13 grup bojowych (po około 1500 żołnierzy) w ramach sił szybkiego reagowania (RRF). Kierownictwo nad jedną z grup zadeklarowała Polska, planując wraz z Niemcami, Słowacją, Litwą i Łotwą jej utworzenie do 2009 lub 2010 r.

28 listopada, 12 grudnia – W wyborach parlamentarnych w Rumunii zwyciężyła rządząca Partia Socjaldemokratyczna (PSD – 132 na 332 miejsca w Izbie Deputowanych, 46 na 137 w Senacie) przed opozycyjną koalicją Sojusz na rzecz Sprawiedliwości i Prawdy (DA – 64 i 28). W równocześnie przeprowadzonej pierwszej turze wyborów prezydenckich najwięcej głosów zdobyli premier Adrian Nastase (PSD – 40,9%) i opozycyjny mer Bukaresztu Traian Basescu (33,9%). Drugą turę (12 grudnia) wygrał Basescu (51,2%).

30 listopada – W Belgradzie dokonano nieudanego zamachu na prezydenta Serbii Borisa Tadicia.

2 grudnia – W Sarajewie odbyła się ceremonia przekazania przez siły NATO (SFOR) odpowiedzialności za operację pokojową w Bośni i Hercegowinie siłom UE (EUFOR), które rozpoczęły misję „Althea” z udziałem 7000 żołnierzy z 33 państw (w tym 22 członków UE).

3, 6 grudnia – Baskijska organizacja terrorystyczna ETA dokonała 5 równoczesnych zamachów bombowych w okolicach Madrytu, a 4 dni później w 7 innych miastach Hiszpanii. Nie było ofiar w ludziach (terrorysty uprzedzili o atakach).

5, 15 grudnia – W referendum na Węgrzech na temat przyznania obywatelstwa etnicznym Węgom mieszkającym za granicą 51,5% głosujących poparło projekt, jednak ze względu na niską frekwencję (37,4%) nie osiągnął on akceptacji, gdyż za jego przyjęciem nie opowiedziało się 25% uprawnionych do głosowania. W reakcji na skargę Światowego Związku Węgrów o fałszerstwa Sąd Najwyższy unieważnił wyniki z 1130 komisji, nakazując ponowne liczenie głosów, co jednak nie wpłynęło na rezultat referendum.

7 grudnia – W Sofii odbyło się spotkanie Rady Ministrów OBWE. Z powodu sporów wokół sytuacji na Ukrainie i sprzeciwów Białorusi oraz Rosji nie przyjęto deklaracji końcowej, nie wybrano nowego sekretarza generalnego ani nie porozumiano się w sprawie budżetu.

8 grudnia – W Warszawie premierzy państw Grupy Wyszehradzkiej uzgodnili stanowiska w sprawie budżetu UE na lata 2007–2013.

8 grudnia – W Hadze odbył się szczyt UE–ChRL. Mimo stanowiska części państw członkowskich (m.in. Francji) UE nie zniosła wprowadzonego w 1989 r. embarga na eksport broni do ChRL oraz domagała się od Chin większej liberalizacji rynku finansowego.

16–17 grudnia – Na szczycie UE w Brukseli, dzięki zgodzie uczestniczącego w spotkaniu tureckiego premiera Recep Tayyipa Erdogana na pośrednie uznanie Republiki Cypru (przez zobowiązanie do objęcia jej umową o unii celnej), podjęto decyzję o rozpoczęciu 3 października 2005 r. negocjacji akcesyjnych z Turcją. Decyzja ta wywołała protesty w części państw UE (m.in. Francji, Austrii i Danii). Na szczycie potwierdzono też wolę przyjęcia do UE Bułgarii i Rumunii w 2007 r., zapowiedziano podjęcie 17 marca 2005 r. negocjacji akcesyjnych z Chorwacją (pod warunkiem jej współpracy z Międzynarodowym Trybunałem do spraw Zbrodni w byłej Jugosławii) oraz przyjęto plan działania w zakresie współpracy z Ukrainą, nie decydując się jednak na rozszerzenie go poza ramy Europejskiej Polityki Sąsiedztwa.

WSPÓLNOTA NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

4, 8 stycznia – Zwycięzcą przyspieszonych wyborów prezydenckich w Gruzji, uzyskując 96,9% głosów przy 88% frekwencji, został przywódca „rewolucji róż” z listopada 2003 r. Michail Saakaszwili. W reakcji Asłan Abaszydze, prezydent autonomicznej republiki Adżarii, ogłosił na jej obszarze stan wyjątkowy.

12 stycznia – Sąd w Moskwie skazał na dożywocie dwóch powiązanych z separatystami czeczeńskimi sprawców śmierci 246 osób w zamachach na budynki mieszkalne w Moskwie i Wołgodońsku w 1999 r.

26–27 stycznia – Podczas rozmów w Moskwie z prezydentem Rosji Władimirem Putinem sekretarz stanu USA Colin Powell, powracający z uroczystości inauguracyjnych urządowanie prezydenta Gruzji Michaiła Saakaszwilego w Tbilisi (25 stycznia), krytycznie ocenił stan rosyjskiej demokracji oraz zakres wolności mediów.

30 stycznia – Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy zdecydowało o pozbawieniu Białorusi statusu obserwatora. Wcześniej (7 stycznia) na wniosek Komisji Europejskiej UE wszczęła procedurę pozbawienia Białorusi klauzuli najwyższego uprzywilejowania w handlu z Unią w ramach sankcji za łamanie praw człowieka.

3 lutego – Rada Najwyższa Ukrainy głosami zwolenników prezydenta Leonida Kuczmy (304 na 450) zrezygnowała ze zmiany sposobu wyboru prezydenta kraju (z głosowania powszechnego na wybór przez parlament) w ramach planowanej reformy konstytucji. Część partii opozycyjnych nie wzięła udziału w głosowaniu. Dzień wcześniej prezydent Kuczma ogłosił rezygnację z udziału w najbliższych wyborach prezydenckich.

6 lutego – W zamachu bombowym w moskiewskim metrze, zorganizowanym przez terrorystów czeczeńskich, zginęło 39 osób, a ranne zostały 122.

5–10, 13 lutego – W Rosji poszukiwano rzekomo zaginionego Iwana Rybkina, powiązanego z niechętnym obecnym władzom biznesmenem Borysem Bierzowskim kandydata w marcowych wyborach prezydenckich. Odnaleziony w Kijowie Rybkin początkowo utrzymywał, iż na Ukrainie wypoczywał, jednak odmówił powrotu do Rosji „ze względów bezpieczeństwa” i udał się do Londynu, gdzie 13 lutego ogłosił, że wcześniej padł ofiarą porwania.

13, 26 lutego – W zamachu w stolicy Kataru Doha zginął były prezydent Czeczenii Zelimchan Jandarbijew, oskarżany przez Rosję o terroryzm i związki z Al-Ka'ida. Katarskie służby zatrzymały dwóch pracowników rosyjskiej ambasady, podejrzanych o organizację zamachu.

18–19, 24 lutego – W wyniku narastającego od stycznia sporu rosyjsko-białoruskiego w sprawie opłat za dostawy gazu ziemnego Rosja wstrzymała na dobę jego przesył do Białorusi, ograniczając tym samym także dostawy tego surowca do Polski i Niemiec. Konflikt częściowo rozwiązało podpisanie 24 lutego przez Białoruś i Rosję nowej, tymczasowej umowy o dostawach.

24 lutego – Prezydent Rosji Władimir Putin zdymisjonował rząd Michaiła Kasjanowa, motywując to zbliżającymi się wyborami prezydenckimi.

14 marca – W wyborach prezydenckich w Rosji zwyciężył, uzyskując 71,2% głosów w pierwszej turze, dotychczasowy prezydent Władimir Putin. Frekwencja wyniosła 64,3%, a przebieg wyborów krytycznie ocenili obserwatorzy z OBWE.

14–18 marca – Gdy prezydentowi Gruzji Michaiłowi Saakaszwilemu odmówiono wjazdu na teren autonomicznej republiki Adżarii, władze centralne ogłosiły blokadę ekonomiczną zbudowanej republiki. Trwający 4 dni kryzys zakończyło porozumienie osiągnięte po rozmowach przywódcy Gruzji z prezydentem Adżarii Aslanem Abaszydze w adżarskiej stolicy Batumi, na którego mocy Tbilisi zniosło sankcje ekonomiczne, a władze Adżarii zgodziły się na swobodny przebieg kampanii przed ogólnokrajowymi wyborami parlamentarnymi.

28 marca – W częściowych wyborach parlamentarnych w Gruzji zwyciężyła proprezydencka koalicja Ruch Narodowy – Demokraci, uzyskując 76% głosów i zdobywając 135 na 150 wolnych miejsc w parlamencie.

28 marca – 1 kwietnia – W serii zamachów terrorystycznych w Taszkencie i Bucharze w Uzbekistanie zginęło 47 osób (w tym 33 terrorystów), a rannych zostało 35 osób. Władze oskarżyły o sprawstwo islamską organizację Hizb-ut-Tahrir oraz miejscowe komórki Al-Ka'idy.

2–4 kwietnia – W Moskwie gościli kanclerz Niemiec Gerhard Schröder (2–3 kwietnia) i prezydent Francji Jacques Chirac (3–4 kwietnia), którzy rozmawiali z rosyjskim przywódcą Władimirem Putinem o rozszerzeniu NATO oraz stosunkach Rosja–UE.

8 kwietnia – Parlament Ukrainy nie przyjął proponowanych przez partie proprezydenckie zmian konstytucji, wzmacniających pozycję premiera i wprowadzających wybory proporcjonalne do Rady Najwyższej.

9–12 kwietnia – W stolicy Armenii Erewanie doszło do masowych protestów przeciwników prezydenta kraju Roberta Koczariana, żądających jego ustąpienia.

27 kwietnia – 6 maja – W reakcji na manewry armii gruzińskiej przywódca separatystycznych władz Adżarii Aslan Abaszydze ogłosił powszechną mobilizację i rozkazał zniszczyć mosty graniczne mosty łączące Adżarię z resztą terytorium Gruzji. W odpowiedzi 2 maja rząd w Tbilisi zażądał od władz adżarskich rozbrojenia w ciągu 10 dni ich oddziałów oraz uznania zwierzchności rządu centralnego. Po odrzuceniu ultimatum (3 maja) w stolicy Adżarii Batumi wybuchły masowe protesty zwolenników reintegracji z Gruzją. Kryzys zakończyło ustąpienie (m.in. dzięki mediacji sekretarza Rady Bezpieczeństwa Rosji Igora Iwanowa) Asłana Abaszydze i jego wyjazd do Rosji.

9 maja – W zamachu bombowym podczas obchodów dnia zwycięstwa w Groznych zginął prezydent Czeczenii Ahmed Kadyrow i co najmniej 5 innych osób, a ponad 50 (w tym dowódca wojsk federalnych na Kaukazie Północnym Walerij Baranow) zostało rannych. Do zamachu, potępionego przez nieuznawanego przez Rosję prezydenta Czeczenii Asłana Maschadowa, przyznał się Szamil Basajew (17 maja).

21 maja – W Moskwie delegacje UE i Rosji uzgodniły warunki unijnego poparcia dla rosyjskich starań o członkostwo w WTO.

24 maja – W Jalcie prezydenci Rosji, Ukrainy, Białorusi i Kazachstanu rozmawiali – bez większych rezultatów – o instytucjonalizacji i pogłębieniu współpracy w ramach utworzonej rok wcześniej Wspólnej Przestrzeni Gospodarczej. Spotkanie poprzedziło ratyfikowanie przez parlamenty czterech państw (20–29 kwietnia) umowy o WPG.

27, 31 maja – Rosja i USA podpisały porozumienie o odzyskaniu wysoko wzbogaconego uranu z 24 poradzieckich reaktorów z Europy Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej, a 31 maja Rosja przystąpiła do Inicjatywy przeciwko Proliferacji Broni Masowego Rażenia (PSI).

7 czerwca – Podczas nieformalnych konsultacji NATO–Ukraina w Warszawie podpisano umowę o wykorzystaniu ukraińskiego strategicznego transportu lotniczego przez Sojusz.

8 czerwca – Na sesji rady ministrów Związku Białorusi i Rosji osiągnięto porozumienie w sprawie dostaw rosyjskiego gazu na Białoruś i tranzytu przez jej terytorium.

16 czerwca – W Moskwie rozpoczął się proces oskarżonego m.in. o oszustwa i przestępstwa podatkowe Michaiła Chodorkowskiego, uznawanego za najbogatszego Rosjanina szefa koncernu paliwowego Jukos.

20 czerwca – Sukcesem partii popierającej prezydenta Gruzji Michaiła Saakaszwiliego Zwycięzka Adżaria (75% głosów) zakończyły się wybory do Rady Najwyższej Adżarii.

21–22 czerwca – Oddział czeczeński w sile 200–300 osób opanował na dobę stolicę autonomicznej republiki Inguszetii Nazrań oraz kilka innych miasteczek i główne szlaki komunikacyjne republiki, a następnie niemal bez strat wycofał się do Czeczenii. Podczas rajdu zginęło około 100 osób (głównie członków federalnych i lokalnych sił porządkowych oraz miejscowych władz). W reakcji prezydent Rosji zapowiedział zwiększenie rosyjskich sił wojskowych na Kaukazie.

30 czerwca – Sąd w stolicy Kataru Doha skazał na dożywocie dwóch rosyjskich agentów służb specjalnych odpowiedzialnych za zamach na byłego prezydenta Czeczenii Zelimchana Jandarbijewa.

7, 8 lipca – W formalnie wchodzącej w skład Gruzji Osetii Południowej wojska gruzińskie skonfiskowały przewożoną przez rosyjski oddział z sił pokojowych WNP broń, przypuszczalnie przeznaczoną dla separatystów osetyńskich. Władze Rosji uznały to za prowokację. Dzień później doszło do wymiany ognia między siłami gruzińskimi a Osetyńcami w pobliżu stolicy Osetii Południowej Cchinwali.

13 lipca – W Groznm doszło do nieudanego zamachu na tymczasowego prezydenta Czeczenii Siergieja Abramowa.

15 lipca – Prezydent Ukrainy Leonid Kuczma podpisał zmodyfikowaną wersję doktryny wojskowej Ukrainy z 17 czerwca 2004 r., z której usunięto zapis o członkostwie w NATO i UE jako celach strategicznych. Zmodyfikowaną doktrynę ogłoszono 26 lipca, w dniu spotkania prezydentów Ukrainy i Rosji w Jalcie.

30 lipca – W Taszkencie w zorganizowanych prawdopodobnie przez Islamski Ruch Uzbekistanu zamachach przed ambasadami USA i Izraela oraz w siedzibie Prokuratury Generalnej zginęły (oprócz 3 zamachowców) 2 osoby, a 9 było rannych.

31 lipca – Prezydent Turkmenistanu Saparmurad Nijazow nakazał misji OBWE opuszczenie kraju w reakcji na utrzymywanie kontaktów z opozycją.

3 sierpnia – Po ostrzelaniu przez gruziński okręt wojenny statku płynącego z Rosji do Abchazji, separatystycznej republiki formalnie wchodzącej w skład Gruzji, władze abchaskie ogłosiły stan wojny z Gruzją.

10–12, 18–19 sierpnia – Nasiliły się starcia między siłami separatystów z Osetii Południowej a wojskami gruzińskimi, zakończone opanowaniem przez siły gruzińskie strategicznych obszarów w okolicy osetyńskiej stolicy Cchinwali, ostatecznie jednak opuszczonych „w geście dobrej woli” wobec władz Osetii.

24, 31 sierpnia – W dwóch równoczesnych zamachach bombowych na rejsowe samoloty pasażerskie w okolicach Tuły oraz Rostowa w Rosji zginęło 89 osób. W kolejnym samobójczym zamachu, na stacji metra w Moskwie, zginęło 10, a rannych było 50 osób. Do organizacji ataków przyznało się czeceńskie ugrupowanie Brygady Istambulego.

29 sierpnia – W przyspieszonych wyborach prezydenckich w Czeczenii zwyciężył popierany przez Kreml Ału Alchanow (oficjalnie 74% głosów przy 85% frekwencji). Przebieg głosowania skrytykowały USA, UE i inne państwa zachodnie.

30–31 sierpnia – Podczas rozmów w Soczi z prezydentem Rosji Władimirem Putinem przywódcy Francji – Jacques Chirac i Niemiec – Gerhard Schröder poparli rosyjską politykę wobec terrorystów czeceńskich. Na spotkaniu rozmawiano też o sytuacji w Iraku, proliferacji broni jądrowej i stosunkach Rosji z UE, m.in. w dziedzinie energetyki.

1–3, 17 września – Oddział około 30 islamskich terrorystów, głównie Czeczenów, zajął szkołę podstawową w mieście Bieslan w Osetii Północnej, więziąc w niej bliżej nieustaloną, ale szacowaną na co najmniej 700–1000 osób grupę uczniów i członków ich rodzin. Zamachowcy zaminowali teren szkoły i zażądali opuszczenia Czeczenii przez wojska rosyjskie. Negocjacje władz lokalnych i federalnych z terrorystami doprowadziły do zwolnienia 26 zakładników. Kryzys zakończył szturm sił bezpieczeństwa, podczas którego zginęło ponad 300 osób. Łącznie z zabitymi wcześniej przez terrorystów oficjalna liczba ofiar wyniosła 339 osób (choć niezależne źródła mówiły o około 700 zabitych). Do odpowiedzialności za zamach przyznał się Szamil Basajew (17 września).

8 września – Rosyjska Federalna Służba Bezpieczeństwa ustaliła nagrodę 300 mln rubli (ponad 10 mln USD) za pomoc w ujęciu czeceńskich przywódców – Szamila Basajewa i Asłana Maschadowa.

13 września, 1 grudnia – Prezydent Rosji Władimir Putin przedstawił plan wzmocnienia władzy w państwie przez rezygnację z jednomandatowych okręgów wyborczych i wprowadzenie wyboru gubernatorów regionalnych przez parlamenty regionalne na wniosek prezydenta, a nie jak dotąd, w wyborach powszechnych. Odpowiednią ustawę Duma przyjęła 1 grudnia.

19 września, 3 października – W dwuetapowych wyborach do parlamentu Kazachstanu oficjalnie zwyciężyło proprezydenckie ugrupowanie Otan, zdobywając łącznie 42 mandaty (na 77). Przebieg wyborów skrytykowała OBWE.

19, 24 września – W przemówieniu w Radzie Najwyższej Ukrainy główny opozycyjny kandydat w wyborach prezydenckich Wiktor Juszczenko oskarżył władze o próbę jego otrucia. Badający go wcześniej lekarze z wiedeńskiej kliniki Rudolfinum nie potwierdzili jednak jednoznacznie tej diagnozy. Pięć dni później sztab wyborczy kandydującego w wyborach premiera Wiktora Janukowycza ogłosił, iż podczas wiecu w Iwano-Frankiwsku w premiera rzucono ciężkim przedmiotem, czemu zaprzeczyły jednak nagrania telewizyjne z tego wydarzenia.

3–29 października, 6 grudnia – We wchodzącej formalnie w skład Gruzji separatystycznej republice Abchazji odbyły się wybory prezydenckie. Mimo ogłoszenia początkowo – na podstawie nieoficjalnych wyników – zwycięstwa Raula Chadżimby, prorosyjskiego kandydata obozu rządzącego, 11 października komisja wyborcza w Suchumi oficjalnie stwierdziła wygraną kandydata opozycji Siergieja Bagapsza (50,3% głosów). Zaskarżone przez Raula Chadżimbę wyniki zatwierdził Sąd Najwyższy (28 października), który dzień później, gdy do budynku sądu wtargnęli zwolennicy Chadżimby, zmienił swe stanowisko, by następnie ponownie podtrzymać pierwotny werdykt. Rozpoczęło to trwający do grudnia kryzys polityczny w republice, zakończony (częściowo pod presją Rosji, która 1 grudnia zagroziła Abchazji blokadą ekonomiczną) porozumieniem o wspólnym starcie Siergieja Bagapsza (jako kandydata na prezydenta) oraz Raula Chadżimby (na wiceprezydenta) w zaplanowanych na 9 stycznia 2005 r. powtórnych wyborach.

14–16 października – Prezydent Rosji Władimir Putin złożył wizytę w ChRL, podczas której podpisał z chińskim przywódcą Hu Jintao m.in. umowę ostatecznie kończącą spór o przebieg granicy rosyjsko-chińskiej na Amurze. Przywódcy wydali też oświadczenie na temat współpracy w walce z terroryzmem.

17, 21 października – Na Białorusi odbyły się wybory parlamentarne oraz referendum na temat zmian w konstytucji umożliwiających dotychczasowemu prezydentowi kandydowanie na kolejną kadencję. Według oficjalnych wyników zmianę konstytucji poparło 79,4% uprawnionych do głosowania (przy frekwencji sięgającej 90%). W wyborach do parlamentu zwyciężyli kandydaci obecnego obozu władzy, zdobywając wszystkie miejsca. Obserwatorzy międzynarodowi (OBWE) i opozycja uznali głosowanie za sfalszowane, a po ogłoszeniu wyników w Mińsku doszło do kilkudniowych demonstracji przeciwników prezydenta. W reakcji na przebieg wyborów prezydent USA George W. Bush podpisał ustawę nakładającą na Białorusł sankcje ekonomiczne i polityczne za naruszanie standardów demokratycznych.

22 października – Rosyjska Duma zatwierdziła ratyfikację Protokołu z Kioto o zmianach klimatycznych.

31 października – W pierwszej turze ukraińskich wyborów prezydenckich, według oficjalnych danych (ogłoszonych dopiero 10 listopada) i przy 76% frekwencji, zwyciężył główny kandydat opozycji Wiktor Juszczenko (39,87%) przed premierem Wiktorem Janukowyczem (39,32%). Opozycja uznała wynik Juszczenki za zaniżony. Trzy dni wcześniej (28 października) w przyspieszonych ze względu na wybory uroczystościach z okazji 60. rocznicy wyzwolenia Ukrainy w Kijowie udział wziął prezydent Rosji Władimir Putin, dając wyraz poparcia dla kandydatury Janukowycza.

17 listopada – Prezydent Rosji Władimir Putin na spotkaniu z dowództwem armii zapowiedział wyposażenie sił zbrojnych w najnowocześniejsze na świecie systemy rakiet z głowicami jądrowymi.

21 listopada – 8 grudnia – Na Ukrainie odbyła się druga tura wyborów prezydenckich. Po ogłoszeniu przez Centralną Komisję Wyborczą wstępnych wyników wskazujących na zwycięstwo kandydata obozu rządzącego Wiktora Janukowycza opozycja uznała wybory za sfalszowane, a zwolennicy jej kandydata Wiktora Juszczenki rozpoczęli „pomarańczową rewolucję” – masowe demonstracje w Kijowie i kilku innych miastach Ukrainy. Ogłoszone 24 listopada przez CKW rezultaty – 49,46% głosów na Janukowycza, 46,61% na Juszczenkę – uznano w zachodniej i środkowej części kraju oraz za granicą (m.in. w USA i UE) z wyjątkiem Rosji (prezydent Władimir Putin pogratulował Janukowyczowi zwycięstwa już 22 listopada) za sfalszowane. Opozycja zaskarżyła wyniki wyborów do Sądu Najwyższego, który zakazał ich publikacji do czasu wydania orzeczenia (25 listopada). W reakcji zwolennicy Janukowycza

(w jego obecności) wysunęli na zjeździe władz lokalnych w Sewierodonecku we wschodniej Ukrainie żądania autonomii dla wschodniej części kraju (28 listopada). Dzięki mediacji międzynarodowej prezydentów Polski – Aleksandra Kwaśniewskiego i Litwy – Valdas Adamkusa oraz sekretarzy generalnych OBWE – Jana Kubiša i Rady UE – Javier Solany, w wyniku rozmów z udziałem obu kontrkandydatów i urzędującego prezydenta Leonida Kuczmy osiągnięto porozumienie w sprawie powtórzenia wyborów (1 listopada), uwarunkowane jednak zgodą opozycji na poprawki w konstytucji zmniejszające kompetencje prezydenta na rzecz rządu. Sąd Najwyższy ostatecznie uznał drugą turę wyborów za nieważną i nakazał jej powtórzenie do 26 grudnia (3 grudnia). Odpowiednie poprawki do konstytucji i ordynacji wyborczej parlament przyjął 8 grudnia.

25 listopada – W Hadze odbył się szczyt Rosja–UE, zaplanowany początkowo na 11 listopada, ale odwołany ze względu na opóźnienia prac nad umową całościowo regulującą stosunki rosyjsko-unijne. Głównym tematem rozmów były ukraińskie wybory, sfalszowane w opinii strony unijnej, niepodzielanej jednak przez rosyjskiego prezydenta Władimira Putina, który przestrzegł równocześnie przed ingerencją w wewnętrzne sprawy Ukrainy. Podczas spotkania nie osiągnięto porozumienia w kwestii całościowej umowy o współpracy gospodarczej oraz w sprawach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

11 grudnia – Lekarze z kliniki Rudolfinum w Wiedniu ogłosili, iż przyczyną choroby prezydenta-elekta Ukrainy Wiktora Juszczenki było celowe zatrucie dioksynami.

19 grudnia – Spółka Baikal Finance Group, należąca do spółki wchodzącej w skład koncernu Gazprom, nabyła 76% udziałów spółki Jugansknieftiegaz, należącej do koncernu Jukos i eksploatującej około 60% złóż surowcowych tej firmy.

21 grudnia – Podczas rosyjsko-niemieckich konsultacji rządowych w Hamburgu prezydent Rosji Władimir Putin zapowiedział współpracę z UE w sprawie Czeczenii.

23 grudnia – Do Rosji ekstradowano agentów rosyjskich służb specjalnych skazanych w Katarze za organizację zamachu na byłego prezydenta Czeczenii Zelimchana Jandarbijewa.

26 grudnia – W powtórcie drugiej tury wyborów prezydenckich na Ukrainie zwyciężył, uzyskując 51,99% głosów, kandydat opozycji Wiktor Juszczenko. Jego kontrkandydat, premier Wiktor Janukowycz (44,19% głosów), odmówił uznania wyników, jednak jego skargi na fałszerstwa wyborcze odrzuciły Centralna Komisja Wyborcza oraz Sąd Najwyższy.

26 grudnia – W wyborach parlamentarnych w Uzbekistanie, przy oficjalnie wynoszącej 85,6% frekwencji, wszystkie miejsca w parlamencie (120) zdobyły partie lojalne wobec prezydenta kraju Islama Karimowa. Obserwatorzy z OBWE, w przeciwieństwie do wysłanników WNP, uznali wybory za niedemokratyczne.

BLISKI I ŚRODKOWY WSCHÓD ORAZ AFRYKA PÓŁNOCNA

4 stycznia – Afgańska Loja Dżirga przyjęła nową konstytucję Afganistanu, przewidującą powszechne wybory prezydenckie, utworzenie dwuizbowego parlamentu, zrównanie praw kobiet i mężczyzn oraz uznającą islam za religię państwową.

5, 6–7 stycznia – Turcja i Izrael podpisały umowę o dostawach tureckiej wody pitnej w zamian za sprzęt wojskowy. Dzień później pierwszą od objęcia urzędu wizytę w Turcji złożył prezydent Syrii Baszar al-Asad. Jego rozmowy w Ankarze z władzami Turcji dotyczyły problemu kurdyjskiego. Turcja zaoferowała też mediację w stosunkach syryjsko-izraelskich.

11 stycznia–1 lutego – Rada Strażników Rewolucji usunęła z list wyborczych około 3600 z 8200 kandydatów w zaplanowanych na luty wyborach do Medżlisu (parlamentu Iranu). Po protestach (m.in. prezydenta kraju Mohammada Chatamiego) duchowy przywódca Iranu Ali Chamenei nakazał ponowne sprawdzenie list (14 stycznia), dzięki czemu przywrócono część kandydatów. By rozwiązać kryzys, Medżlis przyjął poprawki do ordynacji wyborczej, zawetowane jednak przez Radę (25 stycznia), na co niemal połowa posłów zareagowała złożeniem mandatów (1 lutego).

18, 19 stycznia – W zamachu bombowym na siedzibę władz koalicyjnych (CPA) w Bagdadzie zginęło 20 osób, a rannych zostało ponad 60. Dzień później około 100 tysięcy szyitów demonstrowało w stolicy Iraku, żądając przeprowadzenia wyborów powszechnych.

20 stycznia – Prezydent USA George W. Bush w orędziu o stanie państwa bronił zasadności decyzji o ataku na Irak oraz przedstawił zarys inicjatywy „wielkiego Bliskiego Wschodu”.

21 stycznia – Prokuratura w Tel Awiwie badająca tzw. „afere greckiej wyspy” zarzuciła biznesmenowi Dawidowi Appelowi próbę skorumpowania premiera Ariela Szarona. Szef rządu Izraela odrzucił żądania o złożenie dymisji, a w czerwcu został przez prokuraturę oczyszczony z podejrzeń o korupcję.

24 stycznia – Sekretarz stanu USA Colin Powell przyznał w wypowiedzi prasowej, iż Irak mógł nie posiadać broni masowego rażenia w chwili rozpoczęcia ataku na to państwo w marcu 2003 r.

25 stycznia – Do Libii przybyła pierwsza od 1969 r. delegacja Kongresu USA. Jej członkowie zapowiedzieli stopniowe znoszenie sankcji oraz udzielenie pomocy rozwojowej.

29 stycznia – Izrael i libański Hizb’ullah, dzięki mediacji Niemiec, dokonały w Kolonii i na granicy libańsko-izraelskiej wymiany biznesmena Elhanana Tannenbauma na 430 więźniów zwolnionych z izraelskich więzień oraz 59 ciał członków Hizb’ullahu. W zamachu bombowym w Jerozolimie zginęło 10, a rannych zostało ponad 50 osób.

1 lutego – W Irbilu w północnym Iraku w zorganizowanych przez grupę Ansar al-Sunna samobójczych zamachach na siedziby Patriotycznej Unii Kurdystanu (PUK) i Demokratycznej Partii Kurdystanu (DPK) zginęło 117 osób, w tym gubernator prowincji i wicepremier lokalnego rządu, a 221 zostało rannych.

2, 3 lutego – Prezydent USA George W. Bush i premier Wielkiej Brytanii Tony Blair ogłosili utworzenie niezależnych komisji do oceny danych wywiadowczych o irackiej broni masowego rażenia, którymi uzasadniali decyzję o operacji wojskowej w Iraku.

4 lutego – Libia podpisała Konwencję o zakazie broni chemicznej (CWC).

10, 11 lutego – W dwóch zamachach bombowych w Iskandarii (na budynek policji) oraz Bagdadzie (na punkt rekrutacji armii irackiej) zginęło około 100, a rannych zostało ponad 160 osób.

12 lutego – Inspektorzy Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA) odnaleźli w bazie lotniczej pod Teheranem nieujawnione w odpowiednich raportach przez władze Iranu komponenty uznane za składniki wirówek do produkcji wysoko wzbogaconego uranu.

20 lutego – W wyborach parlamentarnych w Iranie zwyciężyły wedle oficjalnych danych ugrupowania konserwatywne, uzyskując 149 (na 290) mandatów. Frekwencja oficjalnie przekroczyła 50%, choć w wielu miastach (w tym w Teheranie) była bliższa 30%.

22, 23 lutego – W zamachu na autobus w Jerozolimie zorganizowanym przez Brygady Męczenników Al-Aksa zginęło 7 osób, a rannych zostało ponad 60. Dzień później w Hadze Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości rozpoczął, bez udziału nieuznającej jego kompetencji w tej sprawie strony izraelskiej, postępowanie dotyczące legalności prowadzonej przez Izrael budowy tzw. muru bezpieczeństwa na granicy z Zachodnim Brzegiem Jordanu.

1–8, 2 marca – Iracka Rada Rządząca przyjęła tymczasową konstytucję kraju, krytycznie ocenioną przez przywódców szyitów, których opór opóźnił o tydzień ostateczne podpisanie dokumentu (8 marca). Dzień po przyjęciu konstytucji (2 marca), w święto szyitów Aszura, w Bagdadzie i Karbali doszło do samobójczych zamachów na szyickie meczety. Zginęło około 180 osób, ponad 570 było rannych.

12 marca – W Kamiszli, Hassake i kilku innych miastach północnej Syrii doszło do kilkunastu dniowych starć Arabów z miejscowymi Kurdami, sprowokowanych przez ludność arabską. Zginęło około 30–40 osób, a 250 zostało rannych.

14 marca – W samobójczych zamachach zorganizowanych przez Hamas i Brygady Męczenników Al-Aksa w Aszdod zginęło 10, a rannych zostało 25 Izraelczyków. W następstwie odwołano spotkanie premierów Izraela – Ariela Szarona i Autonomii Palestyńskiej – Ahmada Kura'i.

21 marca – W zamieszkach po udanym zamachu na ministra lotnictwa Afganistanu Mirwaisa Sadika w Heracie zginęło co najmniej 100 osób.

22 marca – W Gazie w zamachu dokonany przez wojska izraelskie zginął duchowy przywódca Hamasu, szejk Ahmad Jassin. Akcja spotkała się z międzynarodową krytyką, lecz rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ w tej sprawie zablokowały USA. Nowy przywódca Hamasu Abd al-Aziz al-Rantisi zapowiedział zemstę.

25 marca – W Trypolisie przywódcy Wielkiej Brytanii – Tony Blair i Libii – Muammar Kadafi zapowiedzieli rozwój współpracy w walce z terroryzmem.

31 marca–1 kwietnia – Na berlińskiej konferencji na temat odbudowy Afganistanu delegaci 65 państw i organizacji międzynarodowych uzgodnili przekazanie temu państwu w ciągu 4 lat ponad 12 mld USD. Na spotkaniu podpisano też umowę Afganistanu i jego sąsiadów o walce z handlem narkotykami.

4–19 kwietnia – W Iraku doszło do równoczesnego nasilenia się walk sił koalicji z ludnością szyicką i sunnicką, w czego wyniku zginęło około 70 żołnierzy sił międzynarodowych oraz co najmniej 700 Irakijczyków. Walki z sunnitami koncentrowały się wokół Faludży, gdzie wojska USA rozpoczęły, częściowo w reakcji na lincz i spalenie zwłok czterech Amerykanów z prywatnej kompanii ochroniarskiej (31 marca), ofensywę trwającą do 10 kwietnia, a zakończoną tymczasowym rozejmem z 19 kwietnia. W środkowym Iraku otwartą walkę z siłami międzynarodowymi podjęła 4 kwietnia kierowana przez Muktadę as-Sadra Armia Mahdiego, działając głównie w Sadr City (szyickiej dzielnicy Bagdadu), Nadżafie, Kufie, Karbali i al-Kut (strefa stabilizacyjna pod polskim dowództwem) oraz w Nasiriji i Basrze (strefa brytyjska). Intensywne starcia z Armią Mahdiego trwały do połowy kwietnia, nie kończąc się rozejmem. Począwszy od 8 kwietnia i porwania trzech Japończyków Irakijczycy zaczęli stosować taktykę porwań obcokrajowców (w sumie około 40 do końca miesiąca), po raz pierwszy decydując się na morderstwo zakładnika (Włocha) 14 kwietnia.

8 kwietnia – W wyborach prezydenckich w Algierii zwyciężył urzędujący prezydent Abd al-Aziz Buteflika – 85% głosów przy 58,1% frekwencji.

14 kwietnia – Na spotkaniu w Waszyngtonie z premierem Izraela Arielem Szaronem prezydent USA George W. Bush poparł izraelski plan jednostronnego wycofania się ze Strefy Gazy,

niezgodny z tzw. mapą drogową. Decyzję skrytykowały władze Autonomii Palestyńskiej oraz ONZ i UE.

17 kwietnia – W Gazie, w wyniku ostrzału ze śmigłowców armii izraelskiej, zginął przywódca Hamasu Abd al-Aziz al-Rantisi, następca zabitego miesiąc wcześniej Ahmada Jassina. Hamas zapowiedział nasilenie akcji terrorystycznych.

18–19 kwietnia – Władze Hiszpanii, a następnie Hondurasu, Dominikany i Nikaragui, ogłosiły decyzję o „jak najszybszym” wycofaniu swych wojsk z Iraku.

21 kwietnia – W czterech zamachach na budynki policji w Basrze zginęły 73 osoby, w tym ponad 20 dzieci.

21 kwietnia – W ataku na siedzibę służb bezpieczeństwa w stolicy Arabii Saudyjskiej Rijadzie zginęło 5, a rannych zostało 148 osób.

21 kwietnia – Z więzienia w Aszkelonie zwolniono Mordechaja Vanunu, uwięzionego w 1988 r. za ujawnienie informacji na temat izraelskiego programu nuklearnego.

27–30 kwietnia – W Faludży wojska USA przeprowadziły ofensywę z użyciem lotnictwa przeciw sunnickim rebeliantom, zakończoną utworzeniem specjalnej Armii Ochrony Faludży do utrzymania porządku w mieście, kierowanej przez Jasima Muhammada Salaha (wysokiego oficera za rządów Saddama Husajna). Akcję sił USA skrytykowały państwa arabskie i ONZ. Do starć amerykańsko-irackich doszło też w szyickich miastach Nadżafie i Kufie (gdzie zginęło co najmniej 64 Irakijczyków).

27 kwietnia – W nieudanym zamachu bombowym na biura sił pokojowych ONZ w Damaszku zginęły, oprócz dwóch terrorystów (prawdopodobnie islamistów), 2 osoby. Dzień wcześniej władze Jordanii poinformowały o zapobieżeniu atakowi Al-Ka'idy na siedzibę służb bezpieczeństwa w Ammanie.

28 kwietnia – 19 maja – Amerykańskie media ujawniły nagrania i zdjęcia przedstawiające tortury i poniżanie przez strażników więziennych Irakijczyków przetrzymywanych w podbagdadzkim więzieniu Abu Ghraib (podobne materiały brytyjskiej prasy na temat nadzorowanych przez armię brytyjską więźniów w Basrze okazały się fałszywe). W reakcji na ogólnoswiatową krytykę 5 maja prezydent USA George W. Bush w wystąpieniu transmitowanym przez arabskie telewizje wyraził oburzenie „odosobnionymi przypadkami wynaturzeń”, a dzień później przemawiając w Białym Domu, oficjalnie przeprosił za skandal. Sekretarz obrony USA Donald Rumsfeld uznał podczas przesłuchań przed specjalną komisją senacką swą pełną odpowiedzialność za wydarzenia w Abu Ghraib (7 maja), a 14 maja (dzień po wizycie Rumsfelda) z Abu Ghraib zwolniono przetrzymywanych tam więźniów. Od ujawnienia faktu torturowania więźniów władze cywilne i wojskowe USA utrzymywały, iż był to wynik braku dyscypliny wśród personelu więzienia, choć część prasy amerykańskiej wskazywała, że kierownictwo służb bezpieczeństwa i Departamentu Obrony już w kwietniu 2003 r. uznało za dopuszczalne stosowanie „specjalnych technik śledczych” wobec osób przetrzymywanych w Iraku oraz w bazie Guantanamo na Kubie. W reakcji na ujawnienie skandalu w Iraku nasiliły się działania terrorystyczne i partyzanckie – m.in. ugrupowanie Tawhid wa-al-Dżihad Abu Musaba az-Zarkawiego opublikowało w Internecie zdjęcia z egzekucji Nicholasa Berga, Amerykanina porwanego w zemście za torturowanie więźniów Abu Ghraib (14 maja). Pierwszy wyrok skazujący w sprawie tortur w Abu Ghraib amerykański sąd wojskowy w Bagdadzie wydał 19 maja.

11–13, 18–24 maja – Wojska izraelskie przeprowadziły dwie akcje wojskowe w Strefie Gazy. Podczas pierwszej, ostro skrytykowanej przez społeczność międzynarodową (w tym USA), zginęło co najmniej 13 żołnierzy izraelskich i 28 Palestyńczyków oraz dokonano znacznych

zniszczeń materialnych, a w Tel Awiwie odbyła się 120-tysięczna demonstracja antywojenna. W trakcie drugiej w rejonie obozu uchodźców w Rafah zginęło około 45 Palestyńczyków, z czego połowę stanowili cywile, głównie uczestnicy marszu protestu z 19 maja.

17 maja – W zamachu zorganizowanym przez Iracką Grupę Oporu – Brygady Raszida w Bagdadzie zginął przewodniczący Irackiej Rady Rządzącej Izz ad-Din Salim.

22–23 maja – W Tunisie odbył się szczyt Ligi Państw Arabskich, początkowo zaplanowany na 29 marca, a przesunięty ze względu na rozbieżności ocen wysuniętej przez USA inicjatywy „wielkiego Bliskiego Wschodu”. Mimo sporów m.in. wokół polityki Libii w sprawach broni masowego rażenia, na spotkaniu przyjęto deklarację o modernizacji i rozwoju oraz zapowiedziano prace na rzecz wzmocnienia LPA.

24 maja – Prezydent USA George W. Bush przedstawił podczas przemówienia w Akademii Wojskowej w Carlisle plan stabilizacji Iraku, zakładający przekazanie władzy Irakijczykom do 30 czerwca 2004 r., neutralizację ekstremistów, przygotowanie wyborów powszechnych do stycznia 2005 r. i zachęcenie innych państw do większego zaangażowania w odbudowę.

29–30 maja – W Al-Chubar w Arabii Saudyjskiej terroryści powiązani z Al-Ka'ida zajęli kompleks budynków zamieszkały przez cudzoziemców. W trakcie ich akcji oraz szturmu sił bezpieczeństwa zginęły 22 osoby, 25 zostało rannych, a 242 uwolniono. Ujęto jednego zamachowca.

1 czerwca – W Iraku wybrano nowy rząd tymczasowy. Premierem został szyita Ijad Alawi, a prezydentem Ghazi Maszal Adżil al-Jawar, od śmierci Izz ad-Dina Salima pełniący obowiązki przewodniczącego Irackiej Rady Rządzącej.

6 czerwca – Sąd w Tel Awiwie skazał lidera organizacji Fatah Marwana Barghutiego na pięciokrotne dożywocie za organizację zamachów terrorystycznych i morderstwa Izraelczyków.

8 czerwca – Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła jednogłośnie rezolucję 1546 w sprawie Iraku, zawierającą m.in. harmonogram przekazania władzy Irakijczykom i wygaśnięcia mandatu sił okupacyjnych.

19 czerwca – W Rijadzie w akcji saudyjskich służb bezpieczeństwa zginął Abd al-Aziz al-Mukrin, domniemany lider Al-Ka'idy w Arabii Saudyjskiej, oraz trzech innych terrorystów. Terroryści zostali zabici, gdy próbowali pozbyć się ciała Paula Johnsona, Amerykanina porwanego 13 czerwca.

20 czerwca – Algierska armia ogłosiła śmierć lidera Salafickiej Grupy Modlitwy i Walki (GSPC) Mustafy Abu Ibrahima (alias Nabila Saraoui) w pobliżu Algieru.

21–24 czerwca – Trzy patrolowce marynarki brytyjskiej, które omyłkowo wpłynęły na wody terytorialne Iranu w rejonie Szatt al-Arab, zostały zatrzymane przez irańską flotę. Oskarżoną o szpiegostwo załogę po negocjacjach zwolniono.

28 czerwca – USA i Wielka Brytania o dwa dni wcześniej, niż planowano, oficjalnie przekazały władzę w Iraku rządowi tymczasowemu, zachowując jednak prawo do prowadzenia samodzielnych operacji wojskowych.

30 czerwca – Sąd Najwyższy Izraela nakazał na wniosek około 35 tys. Palestyńczyków korektę przebiegu muru bezpieczeństwa budowanego na Zachodnim Brzegu Jordanu.

1 lipca – W Bagdadzie rozpoczął się proces byłego przywódcy Iraku Saddama Husajna, oskarżonego m.in. o zarządzanie masowych egzekucji przeciwników politycznych, wydanie rozkazu użycia broni chemicznej wobec ludności kurdyjskiej oraz wywołanie wojen z Iranem i Kuwejtem.

1 lipca – Władze USA podniosły do 25 mln USD nagrodę za pomoc w ujęciu Abu Musaba az-Zarkawiego, Jordańczyka uznanego za najgroźniejszego terrorystę w Iraku.

9, 11 lipca – Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości wydał niewiążącą dla stron opinię, która uznaje za nielegalną budowę przez Izrael muru bezpieczeństwa na Zachodnim Brzegu Jordanu, i zażądał jego rozbiórki. Dwa dni później w Tel Awiwie doszło do zamachu bombowego (zginęła 1, a rannych było 30 osób), co premier Ariel Szaron uznał za dowód konieczności kontynuacji budowy muru.

9, 14, 22 lipca – Komisja Senatu USA do spraw służb specjalnych opublikowała raport w sprawie Iraku, w którym skrytykowała CIA za przecenianie zagrożenia ze strony tego kraju, uznając zarazem, iż władze USA nie wywierały powodującej fałszowanie raportów presji na służby wywiadowcze. Podobne stwierdzenia w odniesieniu do wywiadu i rządu Wielkiej Brytanii i Australii zawierały raport lorda Butlera, emerytowanego wysokiego urzędnika brytyjskiego (14 lipca), oraz raport Flooda, byłego pracownika wywiadu Australii (22 lipca). Prasa brytyjska ujawniła jednak, iż ocena postawy rządu w raporcie Butlera została przed jego publikacją złagodzona.

13–19 lipca – Terrorysty z ugrupowania Tawhid wa-al-Dżihad zamordowali porwanych kilka dni wcześniej bułgarskich zakładników, gdy rząd Bułgarii odmówił wycofania swych wojsk z Iraku. Poddane w tym samym czasie analogicznemu szantażowi władze Filipin zdecydowały o wycofaniu swego kontyngentu (16 lipca), w reakcji na co terrorysty uwolnili przetrzymywanego Filipińczyka.

17–18 lipca – Po mianowaniu przez przewodniczącego Autonomii Palestyńskiej Jasira Arafata swego kuzyna Musy na stanowisko szefa służb bezpieczeństwa, w Autonomii doszło do demonstracji i starć z policją, a premier Ahmad Kura'i złożył – nieprzyjętą przez Arafata – dymisję. W następstwie protestów przewodniczący Autonomii wycofał swą nominację.

28 lipca – W zamachu na punkt rekrutacyjny policji w Bakubie w Iraku zginęło 70, a rannych było 56 osób.

30 lipca, 4 sierpnia – W związku z nasilającym się od początku roku konfliktem i katastrofą humanitarną w sudańskiej prowincji Darfur Rada Bezpieczeństwa ONZ w rezolucji 1556 (2004), grożąc nałożeniem sankcji, zażądała od władz Sudanu rozbrojenia w ciągu 30 dni wspieranych przez nie arabskich milicji – džandżawidów – i postawienia ich przywódców przed sądem. W reakcji rząd w Chartumie zorganizował 100-tysięczną demonstrację przeciw rezolucji RB, choć zobowiązał się do jej wykonania.

5–30 sierpnia – Armia Mahdiego Muktady as-Sadra wzniciła powstanie przeciw siłom międzynarodowym i rządowym. Walki toczyły się głównie w Nadżafie. Premier Iraku Ijad Alawi odmówił negocjacji z rebeliantami i wezwał ich do złożenia broni (obiecując jednak amnestię). Siły amerykańskie przejęły od międzynarodowej dywizji nadzór nad prowincjami Nadżaf i Kadisja, a 12 sierpnia rozpoczęły oblężenie Nadżafu. Kryzys zakończono dzięki mediacji szyckiego duchownego Alego as-Sistaniego. Armia Mahdiego wycofała się z meczetu Alego w Nadżafie (zachowując broń), a wojska amerykańskie z Nadżafu i Kufy (27 sierpnia). Trzy dni później rzecznik as-Sadra, Ali al-Jasiri, ogłosił jednostronny rozejm w całym Iraku.

11 sierpnia – Ministerstwo Obrony Iranu poinformowało o udanej próbie nowej wersji rakiet balistycznych Szahab-3, zdolnych do rażenia celów w Izraelu.

15–18 sierpnia – Podczas Narodowej Konferencji w Bagdadzie, początkowo planowanej na koniec lipca i zbojkotowanej przez część polityków, wyłoniono skład tymczasowych władz ustawodawczych Iraku.

28 sierpnia – Terrorysty z Islamskiej Armii w Iraku przetrzymujący jako zakładników dwóch francuskich dziennikarzy zażądali uchylecia przez Francję ustawy o laickim charakterze państwa, a później także 5 mln USD okupu i akceptacji propozycji „zawieszenia broni” dla Europy ze strony Al-Ka’idy. Rząd Francji odmówił, ale mimo to 21 grudnia zakładnicy odzyskali wolność.

31 sierpnia – W dwóch dokonanych przez Hamas samobójczych zamachach bombowych na autobusy w mieście Beer Szewa zginęło 18, a rannych zostało około 100 osób. Tego samego dnia premier Izraela Ariel Szaron przedstawił harmonogram wycofania sił izraelskich ze Strefy Gazy.

2 września – Rada Bezpieczeństwa ONZ w rezolucji 1559 wezwała obce wojska do opuszczenia Libanu. W reakcji Syria dokonała niewielkiej redukcji i relokacji swych sił w rejonie Bejrutu.

7 września – W szyickiej dzielnicy Bagdadu Sadr City doszło do starć zwolenników Muktady as-Sadra z siłami amerykańskimi. Zginęło 40, a rannych zostało ponad 60 osób. W Bagdadzie ugrupowanie Ansar al-Zawahiri porwało dwie Włoszki, żądając za ich wydanie uwolnienia wszystkich kobiet z irackich więzień. Mimo niespełnienia tego żądania porwane (prawdopodobnie po wpłaceniu okupu) zwolniono (28 września). Analogiczne żądania terrorysty z grupy Tawhid wa-al-Dżihad Abu Musaba az-Zarkawiego wysunęli po porwaniu 16 września dwóch Amerykanów i Brytyjczyka, których jednak zamordowano.

14 września – W zamachach na siedziby irackiej policji w Bakubie i Bagdadzie zorganizowanych przez ugrupowanie Tawhid wa-al-Dżihad zginęło około 60 policjantów.

18 września – Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję 1564, uznającą, iż rząd Sudanu nie wypełnił swych zobowiązań co do wstrzymania działań dżandżawidów i sił rządowych przeciw ludności prowincji Darfur oraz wzywającą władze i ugrupowania rebelianckie z prowincji do prac pod auspicjami Unii Afrykańskiej nad rozwiązaniem konfliktu.

19, 21 września – Władze Iranu odrzuciły żądania Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej domagającej się wstrzymania prac nad programem nuklearnym, a parlament odmówił ratyfikacji uzgodnionego w 2003 r. tzw. protokołu dodatkowego, umożliwiającego niezapowiedziane kontrole inspektorów MAEA w Iranie. Dwa dni później przewodniczący Irańskiej Organizacji Energii Atomowej ogłosił rozpoczęcie wzbogacania 37 ton rudy uranu.

29 września–15 października – W reakcji na moździerzowy ostrzał przygranicznych miast w Izraelu armia izraelska przeprowadziła w północnej części Strefy Gazy operację wymierzoną w struktury Hamasu. W jej trakcie, głównie w rejonie Dżabaliji, zginęło co najmniej 66 palestyńskich bojowników i około 50 cywilów.

30 września – W trzech zorganizowanych przez Tawhid wa-al-Dżihad zamachach bombowych w Bagdadzie zginęły 42 osoby (w tym 35 dzieci), a rannych zostało ponad 140.

5, 20 października, 9 listopada – Były prezydent Iranu Ali Achbar Rafsandżani ogłosił, iż Iran dysponuje raketami balistycznymi o zasięgu do 2000 km (tzw. Shahab-4). Informacje o udanej próbie tego typu rakiety potwierdziły irańskie władze (20 października), ogłaszając następnie swą zdolność do ich masowej produkcji (9 listopada).

6 października – Opublikowano końcowy raport Grupy do spraw Poszukiwań broni masowego rażenia w Iraku (ISG). Tworzący ją eksperci amerykańscy stwierdzili, iż w 2003 r. Irak nie posiadał broni tego rodzaju, lecz zamierzał podjąć jej budowę. Raport zawierał też listę krajów i firm podejrzanych o łamanie sankcji nałożonych na Irak, na której znalazły się przedsiębiorstwa m.in. z USA, Rosji, Francji i Polski.

7 października – W zamachach bombowych na hotele w egipskich kurortach Taba, Nueiba i Ras al-Sultan nad Zatoką Akaba zginęło 34, a rannych zostało ponad 100 osób (głównie turystów z Izraela).

9 października – Wybory prezydenckie w Afganistanie wygrał dotychczasowy przywódca Hamid Karzaj (oficjalnie 55,4% głosów). Ze względu na błędy organizacyjne 14 (na 18) kandydatów wezwało do bojkotu głosowania, lecz obserwatorzy z ONZ i OBWE uznali jego przebieg za poprawny.

11 października – UE zniosła sankcje ekonomiczne i embargo na eksport broni do Libii.

13–14 października – W Tokio z udziałem delegacji 55 państw i organizacji finansowych odbyła się konferencja na temat pomocy gospodarczej dla Iraku. Władze kraju wezwały do jak najszybszego sfinansowania projektów wycenionych na ponad 40 mld USD. Główny darczyńca – USA – zobowiązał się przekazać 18,4 mld USD oraz zaapelował do innych państw o redukcję 95% irackich długów.

21 października–14 listopada – Podczas rozmów delegacji Iranu oraz Wielkiej Brytanii, Francji i Niemiec w Wiedniu „unijna trójka” zaproponowała, w zamian za rezygnację z dotychczas rozwijanego przez Iran programu nuklearnego, pomoc na rzecz energetyki nuklearnej przez transfer technologii bez wojskowego zastosowania (m.in. budowę reaktorów na lekką wodę) i zgodę na utylizację odpadów radioaktywnych. Późniejsze negocjacje zakończyło ogłoszenie przez władze Iranu wstrzymania prac nad wzbogacaniem uranu i zapowiedź dalszych rozmów z UE na temat programu nuklearnego.

24 października – Prezydentem Tunezji ponownie został, uzyskując 94,5% głosów, Zin al-Abidin Ben Ali.

25 października – Przedstawiciele MAEA ogłosili, iż z byłej bazy wojskowej al-Kaka koło Bagdadu skradziono około 350 ton konwencjonalnych ładunków wybuchowych.

26 października – Kneset przyjął plan premiera Ariela Szarona zakładający wycofanie wojsk i osadników ze Strefy Gazy oraz likwidację czterech osiedli na Zachodnim Brzegu Jordanu.

3 listopada – Rządy Węgier i Holandii zapowiedziały wycofanie na początku 2005 r. swych wojsk z Iraku.

8 listopada – Sekretarz generalny ONZ Kofi Annan odrzucił żądania amerykańskich senatorów republikańskich domagających się jego ustąpienia w związku ze skandalem korupcyjnym wokół realizacji programu „Ropa za żywność” w Iraku przed interwencją w 2003 r.

8–15 listopada – Dzień po ogłoszeniu przez rząd Iraku stanu wyjątkowego (nieobowiązującego w części kurdyjskiej) wojska USA i rządowe, w sile 18 tys., podjęły ofensywę przeciw kilku tysiącom rebeliantów w Faludży, zakończoną opanowaniem miasta. Podczas operacji zginęło około 1200 rebeliantów (blisko tysiąc wzięto do niewoli), a wojska USA i rządu irackiego straciły 44 zabitych i 275 rannych. Przed ofensywą Faludżę opuściło około 90% z 300 tys. mieszkańców.

9 listopada – W stolicy Nigerii Abudży delegacje rządu Sudanu i rebeliantów z prowincji Darfur podpisały porozumienia dotyczące dostaw pomocy humanitarnej oraz ograniczeń działań wojskowych w prowincji.

11–12 listopada – Po 2 tygodniach ciężkiej choroby zmarł w Paryżu przywódca Autonomii Palestyńskiej Jasir Arafat. Dzień później jego ciało przewieziono do Kairu, gdzie odbyła się oficjalna ceremonia pogrzebowa z udziałem delegacji zagranicznych, a następnie do Ramallah

na Zachodnim Brzegu Jordanu. Tam pochowano je, w obecności kilkuset tysięcy Palestyńczyków, na terenie Mukaty – kwatery, w której Arafat przebywał stale przez ostatnie 3 lata życia.

16 listopada – Telewizja katarska Al-Dżazira poinformowała o zamordowaniu w Iraku Brytyjki Margaret Hassan, porwanej 19 października w Bagdadzie. Był to pierwszy przypadek zabicia kobiety przez porywaczy.

17 listopada – Żołnierze izraelscy omyłkowo zastrzelili trzech egipskich strażników granicznych przy granicy Egiptu ze Strefą Gazy. Premier Izraela Ariel Szaron w rozmowie telefonicznej z prezydentem Egiptu Husnim Mubarakim przeprosił za incydent.

22–23 listopada – W egipskim Szarm asz-Szajch odbyła się, z udziałem delegacji 20 państw oraz ONZ i UE, konferencja poświęcona sytuacji politycznej w Iraku i planowanym tam wyborom powszechnym.

2 grudnia – Departament Obrony USA ogłosił plan zwiększenia o 12 tys. (do 150 tys.) sił amerykańskich w Iraku ze względu na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa podczas zbliżających się wyborów powszechnych.

6 grudnia – W Dżiddzie w Arabii Saudyjskiej terroryści z Al-Ka'idy zaatakowali konsulat USA. W trakcie ataku i udanej kontrakcji służb bezpieczeństwa zginęło 9 osób (w tym 4 terrorystów).

19 grudnia – W zamachach bombowych w Karbali i Nadżafie zginęło ponad 60 osób, a co najmniej 150 było rannych. W Bagdadzie zastrzelono trzech urzędników komisji wyborczych przygotowujących się do wyborów powszechnych w styczniu 2005 r.

21 grudnia – Podczas ostrzału moździerzowego bazy sił USA w Mosulu zginęły 22 osoby (w tym 14 żołnierzy), a około 60 zostało rannych. Do ataku przyznała się powiązana z Al-Ka'idą i Abu Musabem az-Zarkawim grupa Ansar al-Sunna.

27 grudnia – W geście dobrej woli wobec władz Autonomii Palestyńskiej przed wyborami jej przewodniczącego rząd Izraela uwolnił 159 palestyńskich więźniów skazanych za antyizraelską działalność.

31 grudnia – W Naivasha w Kenii, w obecności reprezentującego UA prezydenta RPA Thabo Mbekiego, prezydent Sudanu Umar Hasan Ahmad al-Baszir i przywódca Ludowego Ruchu Wyzwolenia Sudanu (SPLM) John Garang podpisali wstępne porozumienie pokojowe, kończące rebelię chrześcijańsko-animistycznej ludności południa kraju i przyznające przywódcy SPLM urząd wiceprezydenta.

SPRAWY GLOBALNE I POZAEUROPEJSKIE

1 stycznia – Niestalymi członkami Rady Bezpieczeństwa ONZ zostały Algieria, Benin, Brazylia, Filipiny i Rumunia, zastępując Kamerun, Bułgarię, Gwineę, Meksyk i Syrię.

4–6 stycznia – Podczas szczytu Stowarzyszenia Współpracy Regionalnej Azji Południowej (SAARC) w Islamabadzie doszło do bezpośrednich rozmów przywódców Indii – premiera Atala Behari Vajpayee i Pakistanu – prezydenta Perweza Musharrafa, którzy zapowiedzieli wznowienie dialogu na temat Kaszmiru. Na szczycie uzgodniono też utworzenie od 2006 r. strefy wolnego handlu w regionie oraz przyjęto deklarację o zwalczaniu finansowania terroryzmu.

12–13 stycznia – Na spotkaniu w Monterrey przywódcy 33 państw amerykańskich przyjęli jednomyślnie (choć z zastrzeżeniami Wenezueli) deklarację o utworzeniu ogólnoamerykańskiej strefy wolnego handlu (AFTA/FTAA), ale bez wskazania konkretnej daty jej realizacji.

16–21, 21–25 stycznia – W Bombaju odbyło się IV Forum Społeczne z udziałem około 100 tys. uczestników. Poprzedziło ono obrady poświęconego głównie problemom ekonomicznych następstw globalizacji 34. Światowego Forum Ekonomicznego w Davos.

22–23 stycznia – W New Delhi doszło do spotkań „o charakterze kurtuazyjnym” przedstawicieli rządu Indii z liderami umiarkowanych organizacji separatystycznych z Kaszmiru.

26–27 stycznia – Przywódcy Francji – Jacques Chirac i ChRL – Hu Jintao podpisali w Paryżu deklarację o „globalnym partnerstwie”, a francuski prezydent poparł zniesienie zakazu eksportu broni z UE do ChRL i skrytykował ideę referendum niepodległościowego na Tajwanie.

29 stycznia – W stolicy Nigerii Abudży odbyły się nigeryjsko-północnokoreańskie rozmowy na temat transferu technologii rakietowych.

4–6 lutego – W publicznym wystąpieniu Abdul Qadeer Khan, twórca pakistańskiego programu nuklearnego, przyznał się do organizacji nielegalnego transferu technologii jądrowej do Iranu, Libii i KRL-D, został jednak ulaskawiony przez prezydenta Pakistanu Perveza Musharrafa.

25–27 lutego – W Pekinie przedstawiciele obu państw koreańskich, ChRL, Japonii, USA i Rosji rozmawiali o rozwiązaniu problemu programu nuklearnego KRL-D. Korea Południowa przedstawiła trzyetapowy plan zakończenia kryzysu, lecz spotkanie nie przyniosło konkretnych rezultatów.

26 lutego – Claire Short, była minister w rządzie Tony’ego Blaira, w wypowiedzi dla BBC oskarżyła brytyjski wywiad o stosowanie podsłuchów w budynkach ONZ w Nowym Jorku, w tym w pomieszczeniach Kofiego Annana.

27 lutego – Sąd w Tokio skazał na karę śmierci Shoko Asaharę, przywódcę sekty Najwyższa Prawda, odpowiedzialnej za zamachy w tokijskim metrze w 1995 r.

29 lutego – Na Haiti, w wyniku trwającej od początku lutego ofensywy sił rebelianckich, które opanowały większość kraju i wkroczyły do stolicy Port-au-Prince, z urzędu ustąpił i zbiegł z kraju prezydent Jean-Bertrand Aristide. Zgodnie z konstytucją tymczasowym prezydentem został przewodniczący Sądu Najwyższego Boniface Alexandre. Francja i USA natychmiast rozmieściły na wyspie – z poparciem Rady Bezpieczeństwa ONZ (rezolucja 1529) – swe oddziały (które w czerwcu zastąpiły siły pokojowe ONZ MINUSTAH), rozpoczynając 10 marca rozbrajanie sił rebelianckich i zwolenników obalonego przywódcy. Dzień po wyjeździe z kraju przebywający w stolicy Republiki Środkowoafrykańskiej Bangui Aristide oskarżył USA o jego uprowadzenie, co skłoniło państwa Wspólnoty Gospodarczej Karaibów (CARICOM) do zażądania śledztwa ONZ w tej sprawie. Ostatecznie jednak były prezydent Haiti uzyskał w maju azyl polityczny w RPA.

2 marca – W ataku zorganizowanym prawdopodobnie przez sunnicką grupę Laskar-i-Jangvi na procesję szytów w pakistańskiej Kwiecie zginęły co najmniej 44 osoby, a rannych było ponad 150.

2–15 marca – Wenezuelska Krajowa Rada Wyborcza, uznając za ważne tylko 1,8 mln z ponad 3 mln zebranych przez opozycję podpisów pod wnioskiem o referendum w sprawie odwołania prezydenta kraju Hugo Chaveza, uniemożliwiła jego rozpisanie. Wywołało to starcia uliczne zwolenników opozycji z siłami porządkowymi, w których zginęło co najmniej 9 osób. Kryzys zakończyła decyzja Najwyższego Trybunału Sprawiedliwości, nakazująca Radzie uwzględnienie około 800 tys. podpisów i rozpisanie referendum (15 marca).

5–14 marca – Podczas sesji Zgromadzenia Ludowego ChRL przedstawiono budżet na 2004 r. (zapowiadający m.in. wzrost o 12% wydatków wojskowych) oraz przyjęto poprawki do konstytucji dotyczące gwarancji ochrony własności prywatnej i praw człowieka.

7 marca – Na lotnisku w stolicy Zimbabwe Harare zatrzymano 70 najemników, przygotowujących według władz Zimbabwe zamach stanu w Gwinei Równikowej.

9 marca – Pakistan dokonał udanej próby rakiety Szahin-2 o zasięgu 2500 kilometrów, zdolnej przenosić ładunki nuklearne.

12 marca – Parlament Korei Południowej rozpoczął procedurę *impeachmentu* wobec prezydenta kraju Ro Mu Hjuna, uznając, iż złamał on ordynację wyborczą i wsparł kampanię Partii Uri (Naszej Partii) przed kwietniowymi wyborami parlamentarnymi. Obowiązki prezydenta przejął premier Goh Kun. Decyzja parlamentu wywołała masowe protesty zwolenników prezydenta.

16–30 marca – W prowincji Waziristan przy granicy z Afganistanem wojska pakistańskie przeprowadziły ofensywę przeciw ukrywającym się tam członkom Al-Ka'idy i afgańskim talibom. Podczas akcji zabito około 60 bojowników, lecz nie ujęto Usamy Ibn Ladina ani talibskich przywódców. Niepowodzeniem zakończyła się także realizowana w tym samym czasie przez siły USA po afgańskiej stronie granicy operacja „Górska Burza”.

20 marca, 20 maja – Na Tajwanie odbyły się wybory prezydenckie, wygrane przez dotychczasowego przywódcę Czen Szuej-biana (50,11% głosów) z Demokratycznej Partii Postępu przed liderem Kuomintangu Lien Czanem (49,89%). Ze względu na niewielką różnicę między kandydatami i dużą liczbę głosów nieważnych (2,5%), na wniosek opozycji głosy przeliczono powtórnie (10–18 maja), potwierdzając dotychczasowe wyniki. Ostatecznie Czen Szuej-biana zaprzysiężono na prezydenta 20 maja w Tajpej (w obecności – mimo sprzeciwów Pekinu – delegacji USA). Przeprowadzane równocześnie z wyborami referendum w sprawie zbrojeń oraz negocjacji z ChRL unieważniono ze względu na zbyt niską (45%) frekwencję. Dzień przed głosowaniem (20 marca), podczas wiecu wyborczego w mieście Tajnan, Czen Szuej-bian i wiceprezydent Annette Liu zostali niegroźnie postrzeleni przez nieznanego sprawcę, ale opozycja uznała zamach za mistyfikację.

21 marca – W wyborach do parlamentu Malezji zwyciężył rządzący Front Narodowy (64,4%, 198 na 219 miejsc). Premierem pozostał Abdullah Ahmad Badawi.

21 marca – Zwycięzcą wyborów prezydenckich w Salwadorze został, uzyskując 57,7% głosów, Antonio Elias Saca z konserwatywnej partii ARENA.

2 kwietnia – W wyborach parlamentarnych na Sri Lance wygrał proprezydencki Zjednoczony Ludowy Sojusz Wolności (UPFA – 45,6% głosów, 105 na 225 miejsc).

5 kwietnia – Wybory parlamentarne w Indonezji wygrała opozycyjna partia Golkar (21,6% głosów, 128 na 550 miejsc) przed Indonezyjską Demokratyczną Partią Walki prezydent Megawati Sukarnoputri (18,5%, 109).

14 kwietnia – Zwycięzcą wyborów parlamentarnych w RPA został Afrykański Kongres Narodowy (ANC – 69,7% głosów, 279 na 400 miejsc).

15 kwietnia – W wyborach parlamentarnych w Korei Południowej wygrała popierana przez prezydenta Ro Mu Hjuna Nasza Partia (UD – 38,3% głosów, 152 na 299 miejsc), przed Wielką Partią Narodową (35,8%, 121). Po wyborach przerwano rozpoczętą w marcu procedurę usunięcia prezydenta z urzędu, a premierem został Lee Hai Czan (UD).

20 kwietnia–10 maja – W Indiach odbyły się (w pięciu fazach) wybory parlamentarne. Niespodziewanie zwyciężył Indyjski Kongres Narodowy (INC – 35,6%, 217 mandatów na 500) przed sojuszem skupionym wokół rządzącej Indyjskiej Partii Ludowej (BJP – 33,1%, 185 miejsc). Premierem został, po nieudanej próbie sformowania rządu przez liderkę INC Sonię Gandhi, Manmohan Singh (INC).

30 kwietnia – W atakach muzułmańskich separatystów na posterunki policji i sił bezpieczeństwa w południowych prowincjach Tajlandii, głównie w okolicach miasta Pattani, zginęło 107 rebeliantów i 5 policjantów.

9 maja – Policja niemiecka aresztowała w Rotenburgu 18-letniego twórcę wirusa komputerowego Sasser, który od początku maja uszkodził ponad 18 mln komputerów na świecie, głównie w Azji Wschodniej.

10 maja – Urzędująca prezydent Filipin Gloria Macapagal Arroyo zwyciężyła w wyborach prezydenckich, uzyskując 40% głosów.

13 maja – Kolumbijskie Zjednoczone Siły Samoobrony (AUC), po prawdopodobnej śmierci ich lidera Carlosa Castano w kwietniu, zgodziły się rozpocząć nadzorowaną przez OPA demobilizację.

16 maja – Prezydentem Dominikany został, uzyskując 57,1% głosów, Leonel Fernández Reyna z liberalnej Dominikańskiej Partii Wyzwolenia (PLD).

26 maja – W Kumgang w KRL-D odbyło się spotkanie wysokich dowódców sił zbrojnych państw koreańskich, poświęcone metodom redukcji napięć na linii zdemilitaryzowanej i wodach granicznych.

26 maja – Amnesty International opublikowała raport na temat łamania praw człowieka, uznający rok 2003 za najgorszy pod tym względem od 50 lat (do naruszeń praw człowieka doszło aż w 131 krajach).

28–29 maja – W Guadalajarze w Meksyku odbył się III szczyt UE–Ameryka Łacińska i Karai-by z udziałem przywódców 58 państw. Na spotkaniu rozmawiano m.in. o liberalizacji handlu produktami rolnymi oraz konieczności zwiększenia roli ONZ w Iraku. Obradom towarzyszyły demonstracje alterglobalistów.

3 czerwca – W wyniku narastającej krytyki wywiadu USA w związku z błędnymi danymi na temat irackich programów zbrojeń niekonwencjonalnych oraz ujawnieniem kontaktów popieranego przez USA irackiego opozycjonisty Ahmeda Szalabiego z Iranem dyrektor CIA George Tenet złożył dymisję.

8–10 czerwca – W Sea Island w stanie Georgia odbył się szczyt G-8, poświęcony głównie sytuacji w Iraku i amerykańskiej inicjatywie „wielkiego Bliskiego Wschodu” (niejednoznacznie ocenionej przez uczestników). Podczas spotkania rozmawiano też o redukcji długów najbiedniejszych państw świata, walce z ubóstwem i epidemiami w Afryce oraz poszerzeniu G-8 o ChRL i Indie. Gośćmi szczytu byli przywódcy 13 państw bliskowschodnich i afrykańskich.

11 czerwca – Departament Stanu USA przyznał, iż dane w opublikowanym w kwietniu raporcie na temat światowego terroryzmu za rok 2003 były zaniżone i nie stanowiły wystarczającej podstawy do twierdzenia o spadku aktywności terrorystycznej w świecie.

23–26 czerwca – W Pekinie odbyła się – zakończona bez rezultatów – trzecia runda sześciopartnych negocjacji na temat sytuacji na Półwyspie Koreańskim.

28 czerwca – W wyborach parlamentarnych w Kanadzie zwyciężyła rządząca Partia Liberalna (LP – 36,7% głosów, 138 na 308 miejsc). Premierem pozostał Paul Martin (LP).

2 lipca – Na 11. spotkaniu Regionalnego Forum ASEAN (ARF) w Dżakarcie zatwierdzono członkostwo Pakistanu oraz rozmawiano o kryzysie koreańskim, sytuacji w Myanmarze i bezpieczeństwie transportu morskiego.

5 lipca, 20 września – Pierwsze w historii bezpośrednie wybory prezydenckie w Indonezji wygrał emerytowany generał Susilo Bambang Yudhoyono (60,6% głosów w drugiej turze), pokonując dotychczasową prezydent Megawati Sukarnoputri (39,4%).

11 lipca – W częściowych wyborach parlamentarnych w Japonii porażkę poniosła rządząca Partia Liberalno-Demokratyczna premiera Junichiro Koizumiego, zdobywając 49 mandatów (przy 65 uzyskanych w 2001 r. i 50 zdobytych przez opozycyjną Demokratyczną Partię Japonii).

22 lipca – Opublikowano raport specjalnej komisji do sprawy zamachów z 11 września 2001 r., stwierdzający poważne błędy wywiadu i władz USA (zwłaszcza Kongresu) w walce z terroryzmem przed tą datą oraz zalecający głęboką reformę służb bezpieczeństwa.

27–29 lipca – Na przedwyborczej konwencji Partii Demokratycznej w Bostonie senator John Kerry został oficjalnie nominowany na kandydata w wyborach prezydenckich.

1 sierpnia – W siedzibie WTO w Genewie delegaci 147 państw podpisali porozumienie o liberalizacji handlu światowego, w tym m.in. o redukcji pomocy państwowej dla rolnictwa w krajach rozwiniętych.

1 sierpnia – Szef Departamentu Bezpieczeństwa Wewnętrznego USA Tom Ridge ogłosił podwyższony stan zagrożenia atakiem terrorystycznym w związku z informacjami o planach ataku na instytucje finansowe w USA. Część mediów i Partia Demokratyczna uznały jednak informacje za nieaktualne i przesadzone oraz element gry wyborczej przed listopadowymi wyborami.

13–14 sierpnia – Co najmniej 160 osób zginęło w Gatumbie w Burundi w masakrze Banyamulenge (Tutsi – uchodźców z Demokratycznej Republiki Kongo) dokonanej przez Hutu, rebeliantów z Sił Wyzwolenia Narodowego.

13–29 sierpnia – W Atenach odbyły się XXVIII Letnie Igrzyska Olimpijskie z udziałem reprezentacji 202 krajów.

15 sierpnia – W referendum w sprawie usunięcia z urzędu prezydenta Wenezueli Hugo Chaveza, według oficjalnych danych, 59,3% głosujących (frekwencja wyniosła blisko 75%) opowiedziało się przeciwko jego dymisji. Obserwatorzy z OPA uznali przebieg głosowania za poprawny.

16 sierpnia – Prezydent USA George W. Bush ogłosił na wiecu w Cincinnati plan redukcji sił amerykańskich stacjonujących w Europie i Azji o około 70 tys. żołnierzy (m.in. o 26–30 tys. z 71 tys. rozmieszczonych w RFN).

30 sierpnia–2 września – Na konwencji przedwyborczej Partii Republikańskiej w Nowym Jorku prezydent George W. Bush został oficjalnie kandydatem tej partii w wyborach prezydenckich.

9 września – W zamachu bombowym na ambasadę Australii w Dżakarcie zorganizowanym przez grupę Dżemaja Islamija (JI) zginęło co najmniej 10 osób. Rannych było ponad 160.

9 września – Władze Korei Południowej ujawniły, iż w 1982 r. kraj ten wyprodukował „w celach naukowych” niewielkie ilości plutonu.

19 września – Były przywódca ChRL Jiang Zemin zrezygnował z funkcji sekretarza generalnego Centralnej Komisji Wojskowej, którą przejął obecny prezydent Hu Jintao.

26 września – W akcji pakistańskiej policji w mieście Nawabszah zginął Amdżad Faruki, członek Al-Ka'idy odpowiedzialny m.in. za zamachy na prezydenta Pakistanu Perweza Musharrafa (2003 r.) i porwanie amerykańskiego dziennikarza Daniela Pearla (2002 r.).

29 września – Prezydent Nigerii Olusegun Osabanjo obiecał przyznać roponośnemu regionowi delty Nigru autonomię i zażegnał w ten sposób kryzys wywołany zapowiedzią rebeliantów z plemienia Idżaw grożących podjęciem od 1 października działań wojennych.

4 października – Parlament Kambodży ratyfikował umowę z ONZ o utworzeniu trybunału dla osądzenia zbrodni rządzących w latach 1975–1979 Czerwonych Khmerów, odpowiedzialnych za śmierć co najmniej 1,7 miliona ludzi.

4 października – Panel doradców premiera Japonii Junichiro Koizumiego przedstawił raport zalecający zmianę dotychczasowej „wyłącznie defensywnej” polityki obronnej, rozwój zdolności do działań prewencyjnych i redefinicję sojuszu z USA.

8 października – Pokojową Nagrodę Nobla otrzymała kenijska działaczka ekologiczna Wangari Maathai.

9 października – Rządząca koalicja Partii Liberalnej i Partii Narodowej wygrała wybory parlamentarne w Australii, uzyskując 46,4% głosów. Premierem pozostał John Howard (PL).

7–9 października – Z udziałem przywódców 39 państw (w tym, po raz pierwszy, 10 nowych członków UE oraz Kambodży, Laosu i – warunkowo – Myanmaru) odbył się w Hanoi V szczyt Azja–Europa (ASEM). Rozmawiano m.in. o reformie ONZ i jej roli w walce z terroryzmem oraz zaapelowano do władz Myanmaru o demokratyzację. Polski premier Marek Belka, z powodu awarii samolotu rządowego w Chinach, przybył na spotkanie z opóźnieniem.

2 listopada – Wybory prezydenckie w USA, przy rekordowo wysokiej frekwencji (około 60%), zakończyły się zwycięstwem urzędującego prezydenta George’a W. Busha (50,7% głosów, 286 głosów elektorskich z 31 stanów). Jego główny przeciwnik, John F. Kerry z Partii Demokratycznej, zdobył 48,3% głosów (252 z 19 stanów i Dystryktu Kolumbia) i zrezygnował z żądań powtórnego liczenia głosów w kluczowym stanie Ohio (20 głosów elektorskich). W równoczesnych częściowych wyborach do Kongresu i gubernatorskich także zwyciężyli republikanie.

4–15 listopada – Siły rządowe Wybrzeża Kości Słoniowej nasiliły działania przeciw rebeliantom z Nowych Sił z północy kraju, a 6 listopada zaatakowały (oficjalnie omyłkowo) bazę francuskich sił pokojowych w Bouaké, powodując śmierć 9 żołnierzy. W odpowiedzi wojska francuskie zniszczyły całość sił lotniczych WKŚ, co wywołało antyfrancuskie zamieszki inspirowane przez zwolenników prezydenta Laurenta Gbagbo. Ze względu na rozruchy 10 listopada rozpoczęto ewakuację cudzoziemców, a 15 listopada Rada Bezpieczeństwa ONZ rezolucją 1572 wprowadziła embargo na eksport broni do WKŚ.

8 listopada – W Hadze premierzy Holandii – Jan Peter Balkenende (w imieniu UE) i Indii – Manmohan Singh podpisali umowę o „strategicznym partnerstwie”.

17 listopada – W ramach gestu dobrej woli wobec Pakistanu Indie rozpoczęły niewielką redukcję swych wojsk w Kaszmirze (o około 4 tys. z 500 tys. stacjonujących tam żołnierzy).

19–21 listopada – W Santiago de Chile odbył się szczyt APEC (Forum Współpracy Azji i Pacyfiku), którego prace zdominowały kwestie programu nuklearnego KRL-D i sytuacji w Iraku, choć rozmawiano też o środkach realizacji porozumień o liberalizacji handlu w ramach WTO.

8, 17 grudnia – Senat USA przyjął ustawę o reformie służb wywiadowczych, przewidującą m.in. stworzenie stanowiska szefa wywiadu koordynującego działalność wszystkich agencji wywiadowczych kraju. Prezydent George W. Bush podpisał akt 17 grudnia.

11 grudnia – W wyborach do parlamentu Tajwanu zwyciężyła opozycja skupiona wokół Kuomintangu (114 na 225 mandatów). Proniepodległościowe i proprezydenckie partie zdobyły 101 mandatów.

26 grudnia – Wywołane przez trzęsienie ziemi o sile 9 stopni w skali Richtera na Oceanie Indyjskim na zachód od Sumatry fale tsunami spowodowały śmierć co najmniej 280 tys. osób oraz poważne straty materialne w 13 państwach Azji i Afryki, a zwłaszcza w Indonezji (130 tys. zabitych), Tajlandii, Indiach, na Sri Lance i Malediwach.

28 grudnia – Władze ChRL opublikowały Białą Księgę na temat rozwoju sił zbrojnych, uznającą niepodległościowe tendencje na Tajwanie za największe zagrożenie dla ChRL i zakładającą m.in. znaczną modernizację marynarki wojennej, lotnictwa i sił rakietowych.

30 grudnia – W mieście Ziguinchor podpisano rozejm między rządem centralnym Senegalu a rebeliantami z południowej prowincji Casamance.